

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

**Konkrétnost vs. vágnost ve zpravodajství s přihlédnutím
k vybraným jazykovým jevům**

**Concreteness vs. vagueness in the news with regard to the selected
language phenomena**

Magisterská diplomová práce

Vypracovala: **Bc. JANA PETRSKOVSKÁ**

Studijní obor: česká filologie – anglická filologie

Vedoucí práce: **PhDr. Soňa Schneiderová, PhD.**

OLOMOUC 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu.

Tato práce obsahuje 131 338 znaků s mezerami, tj. 112 141 znaků bez mezer.

V Olomouci dne 15. srpna 2011

.....

Bc. Jana Petřsková

Děkuji PhDr. Soni Schneiderové, PhD., za odborné vedení práce a za cenné podněty a rady, které mi pomohly při sepsání diplomové práce.

OBSAH

Úvod	6
1. Informační kvalita ve zpravodajství	8
2. Termíny konkrétnost a vágnost s přihlédnutím ke zpravodajským textům	15
2.1. Konkrétnost	15
2.2. Vágnost	20
3. Jazykové prostředky a jevy ovlivňující konkrétnost a vágnost zpravodajského textu	23
3.1. Jazykové aktualizace, popř. automatizace	23
3.1.1. Prostředky frazeologické a kolokvialní	25
3.1.2. Obrazná pojmenování	27
3.2. Neurčitost vyjádřená jazykovými prostředky	30
3.3. Prostředky modální	32
3.4. Prostředky parentetické	34

4. Konkrétnost vs. vágnost ve zpravodajství s přihlédnutím k vybraným jazykovým jevům	35
4.1. Nova vs. Česká televize	36
4.1.1. Shrnutí – Nova vs. ČT	54
4.2. Mladá fronta Dnes	55
4.2.1. Shrnutí	60
Závěr	61
Seznam použité literatury	65

Úvod

V diplomové práci jsem se zaměřila na problematiku konkrétnosti a vágnosti v současném publicistickém textu, zejména ve zpravodajství. Snažila jsem se na základě excerpce ze zpráv doložit, jaké jazykové prostředky pro zpravodajský text volí a zda sdělují informace konkrétní či vágní.

Hlavním cílem bylo vymezit dva základní pojmy – konkrétnost a vágnost – a popsat vybrané jazykové prostředky. Dané pojmy a jazykové prostředky jsem ilustrovala na příkladech, které jsem čerpala jednak z mluvených médií – Televizní noviny na Nově, Události a Události v regionech České televize, jednak z denního tisku – Mladé fronty Dnes.

Vzhledem k tomu, že ke stěžejním pojmům mé práce patří konkrétnost a vágnost, tak v souvislosti s tím jsem musela věnovat pozornost i pojmům jako informační objektivita, jazykové aktualizace, frazeologie, obrazná pojmenování, neurčitost vyjádření, modalita, parenteze a kolokvializace.

V první kapitole jsem poukázala na termín informační objektivita a jeho souvislost se stěžejními pojmy mé práce konkrétností a vágností.

Ve druhé kapitole jsem se snažila o vymezení pojmu konkrétnost a popsání jeho základních rysů. Dále jsem se v této kapitole zaměřila na druhý stěžejní pojem, tedy vágnost. Tento pojem je sám o sobě těžko definovatelný. Poukázala jsem také na problematiku týkající se jeho vymezení. Snažila jsem se popsat i vztah pojmu vágnost ke komunikaci a textu.

Třetí kapitola pojednává o jazykových prostředcích, které ovlivňují konkrétnost a vágnost zpravodajského textu. Zaměřila jsem se na pojmy jazykové aktualizace a automatizace, na obrazná pojmenování (zvláště metaforu), dále prostředky frazeologické a kolokvialní, v neposlední řadě také na neurčitost vyjádřenou jazykovými prostředky. Sledovala jsem i přínos modálních a parentetických konstrukcí ve zpravodajství.

Poslední kapitola zahrnuje příklady výše jmenovaných pojmů. Vycházela jsem ze zpráv prezentovaných českými televizemi a deníkem od roku 2009 až do března roku 2011. Zajímalo mě, jakým způsobem tato média popisují události, jak jsou dané prostředky využívány, jaký mají vliv na konkrétnost a vágnost sdělení a do jaké míry usnadňují, popř. komplikují adresátovi porozumění textu.

Za účelem rozlišení citovaných příkladů uvádím vždy za jednotlivými zprávami v závorce název televize (zpravodajství), popř. deníku, a rovněž datum, kdy bylo sdělení odvysíláno, popř. vydáno.

Jsem si vědoma, že toto téma je rozsáhlé a touto problematikou by bylo možné se zabývat mnohem podrobněji s ohledem na další jazykové prostředky.

1. Informační kvalita (objektivita) ve zpravodajství

Média sehrávají v současné společnosti důležitou roli zprostředkovatele informací o aktuálním děním. Velmi často nám přináší informace o událostech, které nemáme možnost poznávat bezprostředně svými smysly a přitom ovlivňují naše názory, přesvědčení, rozhodování i chování – ať už z hlediska našich politických názorů, nebo v ostatních sférách lidské činnosti. Skutečnost, že se v mnoha oblastech musíme spoléhat na média, je jedním z důvodů, proč existují ve vztahu k médiím tzv. normativní požadavky. Jedná se o určitá očekávání, jak by měla média jednat a jakým způsobem by měla zpracovávat informace.¹

Mezi nejčastější požadavky se řadí objektivita, nestrannost, vyváženost a informační přesnost. Právě konkrétnost doprovázená objektivitou je zřejmě nejčastějším požadavkem, jehož hlavní rolí je přinášet nezkrácené informace o aktuálním dění ve společnosti. Často se hovoří o objektivitě jako nedosažitelném ideálu. Jelikož se poznání skutečnosti a její popis, popř. převyprávění do zprávy nebo publicistické reportáže, vždy děje prostřednictvím člověka. Zpráva se stává výsledkem subjektivního výběru, co do zpravodajského příběhu zařadit, co nikoli, a také řazení informací a výpovědí do konečné podoby není nikdy hodnotově neutrální, ale je implicitním ohodnocením jednotlivých vybraných faktů.

Podle Gay Tuchmanové může mít objektivita pro novináře i jinou funkci – funkci strategického rituálu. Podle této americké autorky je objektivita alibistickým odstoupením médií od popisovaných dějů a nestrannost vede k možnosti distancovat se od zveřejňovaných argumentů a informací poukazováním na jejich zdroje a vyhýbání se potenciálním konfliktům se stranami dotčenými daným tématem, což zároveň umožňuje oslovovat široké publikum bez toho, aby jeho některá část byla dotčena odlišným postojem k tématu.²

D. McQuail (1999) poukazuje na to, že objektivita je zároveň praktickým návodem pro konkrétnost a nástrojem, jak shromažďovat, prezentovat, a dokonce přijímat informace.

Profesní teorie žurnalistiky nazírají na objektivitu odlišně a vnímají ji jako soubor novinářských postupů nezbytných pro věrohodný popis reality, mezi které patří:

- a) ověřování informací alespoň ze dvou na sobě nezávislých zdrojů,
- b) oddělování faktů od názorů,
- c) opatřování názorů odkazem na zdroj informací,

¹ Viz www.artforum.sk

² Tuchmanová (www.allacademic.com).

d) zveřejňování názorů protistran.³

Požadavek objektivitě se dostává do popředí ve 20. století. Tento požadavek s největší pravděpodobností souvisí s rozvojem technické, politické i filozofické oblasti zvláště ve druhé polovině 19. století. Z hlediska technologie přinesl vynález telegrafu nutnost jasného, přesného a zároveň stručného formulování popisu událostí. Svou roli sehrála i fotografie se svou denotativní věrností a zdánlivě nezpochybnitelnou pravdivostí vyvolávající pocit, že realitu lze zachytit nezkresleně takovou, jaká je.⁴ Z hlediska konkrétnosti lze považovat za nejpřesnější, respektive nejvěrnější informace zprostředkované fotografií, protože obraz adresátovi předává konkrétní fakta, není zde prostor pro vágnost.

Jedině objektivní přístup ke všem skutečnostem světa může zajistit pravdivost a neutralitu zpravodajských sdělení. V současné kultuře, v níž většina poznatků a zkušeností přichází zprostředkovaně od médií, roste tendence považovat tyto poznatky a zkušenosti za platné a pravdivé přímo úměrně s tím, jak život v lidskou aktivitou poznamenaném prostředí, omezuje získání přímé zkušenosti s přirozenou realitou.⁵ Pokud neexistuje možnost přímé konfrontace s osobní zkušeností, nezbyvá nic jiného než přijmout předkládaná sdělení médií jako pravdivá. Princip objektivitě je faktorem, který zvyšuje důvěryhodnost sdělení, může však omezit i lidskou schopnost rozpoznat, že mediální interpretace reality je na skutečné realitě nezávislá, že způsob, jakým média o světě referují, ne vždy odráží skutečnou situaci.

Westerstahl definuje objektivitu jako imperativ zahrnující požadavek na přesné a pravdivé informování s ohledem na fakta, vyloučení jakékoliv subjektivitě (hodnocení) a zásadu nestrannosti.⁶

První kritérium faktičnosti znamená, že novinář zveřejní všechna dostupná a dostatečně ověřená fakta relevantní k tématu a žádná nezamlží. Tímto způsobem má být zaručena pravdivost a konkrétnost sdělení. Odpovědný přístup k faktičnosti a pravdivosti při přípravě sdělení by ovšem vyžadoval velmi mnoho času a velmi podrobnou práci. Proto se do éteru dostávají i zprávy, které jsou do jisté míry nejasné, protože autor nestihne nashromáždit všechny potřebné údaje.

Druhé kritérium – nestrannost – obsahuje aspekt vyváženosti protichůdných názorů na dané téma a neutralitu při referování o něm. Novinář by se měl vyvarovat předpojatosti,

³ Valenta (www.blisty.cz).

⁴ Tuchmanová (www.allacademic.com).

⁵ Valenta (www.blisty.cz).

⁶ Viz McQuail (1999: 173).

neměl by téma, o kterém píše, hodnotit, přiklánět se na stranu jedné verze výkladu události vůči druhé.⁷ Novinář ovšem tvoří subjektivní úsudky o popisovaném dění zcela přirozeně. V okamžiku, kdy rozhoduje o tom, které informace použije ve své zprávě, zaujímá již k popisované realitě určitý postoj. Novinář ovlivňuje pouze to, nakolik bude jeho osobnost ve výsledném sdělení zřetelná.

Společenská role novinářů, jako veřejně činných osob, nespočívá jen v tom, že zpracovávají informace a předkládají je publiku v podobě konkrétních sdělení, ale že také tyto způsoby intelektuálního zpracování reality kolem nás veřejně demonstrují. Princip nestrannosti zakazuje novináři projevit se jako autonomně myslící bytost. Proto novináři namísto toho, aby publiku z pozice své profese přibližovali na konkrétních příkladech z reálného světa principy a metody myšlení, předkládají pouze jakási vágní tvrzení.⁸

Požadavek neutrality nedovoluje publicistovi, aby dané kontexty zkoumal a odkazoval na ně. Pokud by se novinář pokoušel důsledně analyzovat kontext jednotlivých událostí, pak by se také musel přihlásit k nějaké formě výkladu. V případě politických témat by to vedlo k jasné politické profilaci novináře a zřejmému porušení principu nestrannosti.

Princip neutrality znemožňující zařazování jevů a událostí do jejich širších souvislostí vytváří komunikační prostředí, ve kterém je svět představován jako soubor izolovaných a de facto nahodilých jevů bez vzájemných vazeb a vztahů.⁹ Problematické je, že takový způsob názírání nijak neodpovídá přirozené realitě, pro niž je charakteristická spíše souvztažnost a vzájemná závislost jednotlivých jejích aspektů.

Princip objektivity a neutrality má zajistit, že úsudek příjemce nebude ovlivněn subjektivním postojem novináře, který může zapříčinit, že se k adresátovi dostanou vágní informace na základě autorových spekulací.

Objektivita je stěžejním pojmem, který se vztahuje ke kvalitě informací. Podle D. McQuaila hlavními rysy objektivity jsou:

- a) osvojení si pozice odstupů a neutrality ve vztahu k předmětu zpravodajství,
- b) absence stranění (tzn. nikoho ve sporech neupřednostňovat, vyhýbat se předpojatosti),
- c) oddanost přesnosti a dalším kritériím pravdivosti (relevance, úplnost),
- d) absence skrytých motivů nebo služby třetí straně.¹⁰

⁷ McQuail (1999: 174).

⁸ Valenta (www.blisty.cz).

⁹ McQuail (1999: 180).

¹⁰ Tamtéž, s. 172 – 173.

Zpravodajství by nemělo být narušeno subjektivním postojem, nemělo by rovněž narušovat skutečnost, o které informuje. Objektivní zpracování informací je spojeno také s principem svobody, nezávislosti a rovnosti. Z toho vyplývá, že zpravodajství by mělo uplatňovat nediskriminační postoj ke zdrojům, dále přijímat různé úhly pohledu bez předpojatosti, považovat je za stejně platné.¹¹ Objektivní přístup k faktům posiluje také důvěru příjemce k informacím, které zprávy nabízejí.

Jak uvádí V. Jílek, „cílem zpravodajské oblasti je podat věcné informace o nových či aktuálních jevech a událostech, o nichž si příjemci přejí být či by měli být informováni, popř. o tom, co by je mohlo zajímat“.¹² S informační objektivitou souvisí informativní funkce sdělení, jejíž podstatou je požadavek na maximální objektivitu, dokumentárnost a vyloučení subjektivních prvků. V. Jílek charakterizuje informativní funkci¹³ jako „snahu původce sdělení o pouhé vyrovnání tzv. informačních obsahů, které jsou důsledně odděleny od záměru přímo ovlivnit názory či chování a jednání příjemců“.¹⁴

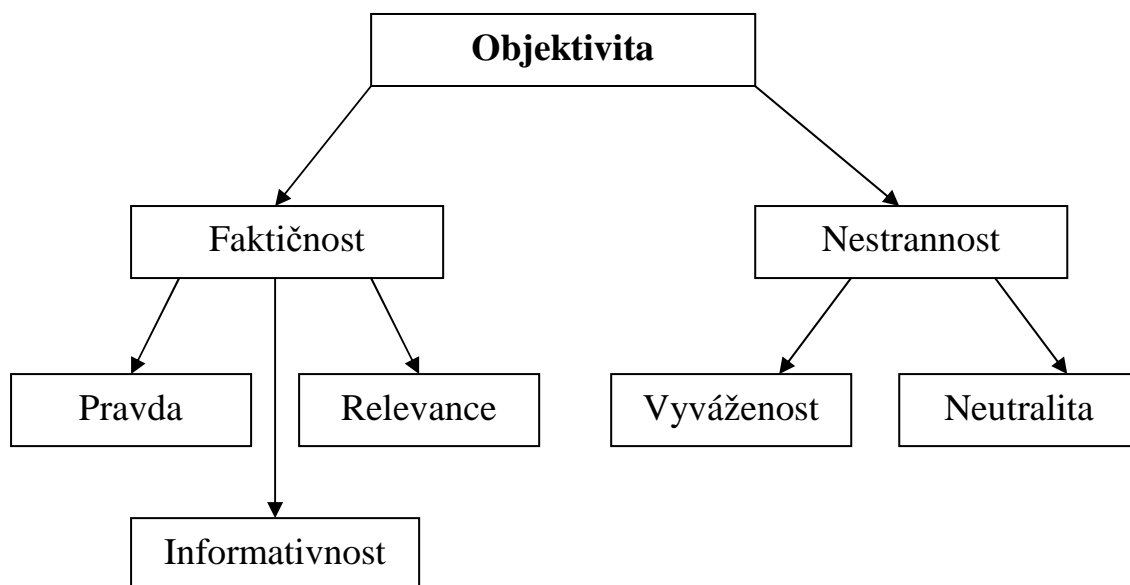
Objektivita se podílí na sdělování, respektive informování o událostech, rovněž sehrává důležitou roli při výběru a práci s informacemi. Přesně konkretizovat objektivitu není jednoduché, jednoznačná definice objektivit neexistuje. Lze jen stanovit stěžejní kritéria objektivit. Mezi ně se řadí faktičnost a nestrannost. S těmito pojmy pracuje nejen V. Jílek, ale také D. McQuail, který je převzal od Westerstahla. Westerstahl vytvořil schéma, kde zaznamenal konstitutivní složky objektivit.

¹¹ Viz McQuail (1999: 173).

¹² Jílek (2009: 57).

¹³ Oblast masové komunikace pracuje s termínem informační kvalita.

¹⁴ Jílek (2009: 57).

- Westerstahlova kritéria objektivity¹⁵

Složka faktičnosti v sobě zahrnuje pravdivost, relevanci a informativnost. Pravdivost se vztahuje k podobě informování o událostech, které mohou být porovnávány se zdroji a jsou prezentovány bez komentářů, konkrétně, tj. bez vkládání subjektivních názorů. Relevance pracuje s výběrem informací, hlavním kritériem je důležitost pro příjemce. Informativnost souvisí s pragmatickou stránkou informace, která má základní význam pro pochopení dobrého informačního jednání, odkazuje ke kvalitám informačního obsahu, jež by měly zvýšit pravděpodobnost, že se informace dostane k příjemci, bude zaznamenána, pochopena a zapamatována. Podstatou je tedy srozumitelnost sdělení, které se podřizuje rovina lexikální a rovina větné stavby.¹⁶

Aspekt nestrannosti, jak je ze schématu patrné, se skládá ze dvou základních složek, a to nestrannost; a vyváženost. Nestrannost předpokládá neutralitu postoje, přičemž je jí dosahováno kombinací vyváženosti protichůdných výkladů, pohledů či verzí a neutrality při jejich prezentaci. Vyváženost se projevuje ve zpravodajství např. uvedením protichůdných názorů či strukturováním informací. Neutralita tedy spočívá ve využívání spisovných a neutrálních prostředků všech rovin jazyka a ve vyloučení subjektivity.¹⁷ Dodržením všech výše zmíněných principů se může k příjemci dostat zpráva, která je založena na konkrétních faktech a neprezentuje adresátovi vágní obsahy.

¹⁵ Viz McQuail (1999: 174).

¹⁶ Jílek (2009: 58 – 59).

¹⁷ Tamtéž, s. 59.

Objektivita však bývá často porušena. Zpravodajství, zejména tištěná média, se odklánějí od informativní funkce sdělení a zavádí novou dimenzi, tzv. interpretativní a analytické zpravodajství.¹⁸ Dále V. Jílek dodává, že seriózní periodika se snaží ukázat dlouhodobý význam událostí, jejich kontext a dopad na občana, zdůrazňují zábavnost zprávy. Do popředí se dostávají témata, která jsou důležitá pro život jedince. Jsou to témata např. politická, ekonomická, ekologická, která nějakým způsobem působí na náš každodenní život.

K jazykovým prostředkům, které se podílí na porušení informační kvality a které přispívají k nepochopení sdělení, patří automatizace. Automatizace vyjádření je k zásadám informační kvality konformní, nesmí se však automatizovat prostředky různých rovin jazyka, které principy informační kvality porušují.¹⁹

V rámci zásad objektivitě slouží citace a parafráze jako zdroj informací, jejichž prostřednictvím jsou podány informace či dokládána fakta. Rovněž citace a parafráze mají schopnost porušovat zásady objektivitě užitím nejmenovaného původce, popřípadě odvoláním se na obecného původce informací. Údaje těchto původců totiž mívají interpretovanou podobu.²⁰ V. Jílek poukazuje na to, že k zásadnímu porušení informační kvality dochází při využívání citací a parafrází k legitimizaci vlastního názoru či myšlenky.

Pojem objektivita není nikde přesně specifikován, ale jsou vymezeny určité základní zásady, principy, které napomáhají porozumět tomuto termínu a definovat ho z komplexního hlediska. Podstatným rysem zpravodajství (i publicistiky) je přinášet pokud možno vyčerpávající a relevantní informace o dění u nás i ve světě. Tyto informace musí splňovat požadavek objektivitě ve smyslu přesnosti, úplnosti, pravdivosti ve vztahu ke skutečnosti. Takové informace by měly rovněž být spolehlivé a oddělovat objektivní fakta od subjektivních názorů. Aby byly zásady objektivitě dodrženy, je potřebné prezentovat informace nestranné, vyvážené a vyhýbat se předpojatosti. Na druhé straně si musíme uvědomit, že objektivita s sebou nese nejen klady, ale i zápory. Zde můžeme narazit na problém při určování toho, co je poskytování relevantních, nestranných, vyvážených atd. informací. Kritický pohled na koncept objektivitě přichází zejména s těmito námitkami:

- a) je nedosažitelná,
- b) je nežádoucí (hlasy a názory někoho jsou relevantnější než jiné),
- c) není aplikovatelná na všechny typy zpráv (jímavé příběhy, investigativní žurnalistika).²¹

¹⁸ Jílek (2009: 65).

¹⁹ Tamtéž, s. 66.

²⁰ Tamtéž, s. 67.

²¹ Viz www.artforum.sk

I přesto příjemce očekává, že se k němu budou dostávat informace v určité objektivní kvalitě. D. McQuail však poukazuje na to, že „příjemce od svých médií neočekává, že mu stejnou měrou poskytnou vyčerpávající a objektivní informace o vážných tématech“.²²

Objektivita a s ní související principy²³ mají daleko k tomu, aby ji všichni jednotně považovali za nezbytnou, oprávněnou, či dokonce dosažitelnou, ale přesto si zachovává značnou váhu Lichtenbergovo tvrzení, že „dokud se budeme snažit porozumět světu, nemůžeme se obejít bez předpokladu, že objektivita je možná a má svou cenu“.²⁴ Média chtějí předkládat adresátovi konkrétní fakta a údaje, chtějí se vyvarovat prezentování vágních informací, proto usilují o informačně nejkvalitnější zprávy.

²² McQuail (1999: 175).

²³ Faktičnost, nestrannost, pravda, relevance, informativnost, vyváženost, neutralita.

²⁴ McQuail (1999: 175).

2. Termíny konkrétnost a vágnost s přihlédnutím ke zpravodajským textům

2.1. Konkrétnost

Zpravodajský, popř. publicistický text, ať už psaný, nebo mluvený, by měl být schopen v omezeném čase i prostoru zprostředkovat příjemcům maximum věrohodných informací. Předpokladem toho je splnění určitých požadavků. Každý zpravodajský příspěvek musí být stručný, věcný, jasný a přesný, tj. konkrétní.²⁵ Konkrétnost bývá uváděna jako znak zpravodajských textů a je dáována do souvislosti s několika dalšími hledisky.

Z jazykového hlediska si pod pojmem konkrétnost můžeme představit užití srozumitelného jazykového kódu a prostředků. Proto se ve zpravodajství volí jediný pro každého jasný jazykový kód, kterým je spisovná čeština. Tento požadavek vychází z nepřímého kontaktu autora s příjemcem, tudíž užití územně omezeného kódu by ohrožovalo porozumění textu, vedlo by k zúžení okruhu adresátů a docházelo by ke vzniku vágních informací. Zpravodajství se vyznačuje rysy masového charakteru a jeho hlavním cílem je doručit konkrétní zprávu pokud možno co největšímu počtu příjemců.

Dalším důležitým hlediskem je jasnost vyjádření. Text, kterému jde snadno porozumět a podává informace s přesností, v úplnosti a jednoznačně, je jasný, konkrétní. Konkrétní zpráva bývá na kontextu relativně nezávislá a adresát ji může snadno pochopit. Jasnosti vyjádření slouží prostředky jako volba přesných pojmenování, konkrétní označení osob, institucí, míst, času a množství. Aby text splňoval podmínku jasnosti, je zapotřebí používat přesná a určitá pojmenování (např. odborné termíny), co nejpřesněji označovat osoby (uvádět jejich celá jména, popř. funkce), dále specifikovat instituce, místa (užívat úplnou zeměpisnou lokalizaci), čas a množství (prostřednictvím číslovek) apod.

Jako příklad jasných zpráv předávajících adresátovi konkrétní fakta lze uvést následující ukázky:

Ministr zemědělství Ivan Fuksa (ODS) vyzval vedení Lesů ČR, aby MF DNES zpřístupnilo seznam bezpoplatkových odstřelů zvěře. (MF, 27. 10. 2010)

²⁵ Zpravodajství má funkci informační a definiční, snaží se aktuální události bez prodlení zachytit, popsat a předat. Zatímco publicistika hledá souvislosti, vyslovuje názory, komentáře a stanoviska k většinou již známým faktům. Blíže viz Osvaldová (2005: 14 – 15).

Francie oznámila, že evakuovala 70 procent z nelegálních romských táborů, které byly evidovány na jejím území v červenci 2010. Dobrovolným či nuceným způsobem poslala od té doby do země původu na 3 700 Romů. Přísná politika vůči Romům, kterou loni vyhlásil francouzský prezident Nicolas Sarkozy, vyvolala napětí mezi Paříží a Evropskou komisí.

(MF, 27. 10. 2010)

Největší subdodavatel ProMopra, firma NWDC Company, která ze zakázky inkasovala 378 milionů a téměř třetinu poslala na účet londýnské firmy, pochybení odmítla.

(MF, 27. 10. 2010)

Samozřejmě sklon k nadbytečnému užívání přesných informací často vede k přetížení textu a zpráva se stává paradoxně méně konkrétní a jasnou. Významově nezřetelné, mnohoznačné a velmi různorodě interpretovatelné jsou např. výrazy „hlavní“ a „vůdčí“. Jako příklad uvádí B. Osvaldová následující větu: *Všechny vůdčí politiky hlavních politických stran včera vyzvalo k rezignaci šest někdejších studentských aktivistů.*²⁶

Jako třetí podstatný rys se uvádí přehlednost. Je to vlastnost obecná, ale nezbytná při vnímání textu. Za přehledný se pokládá text, který je koherentní a kohezní, lze jednoduše postřehnout vztahy lineární i hierarchické, využívá plynulé návaznosti slov i vět. Přehlednost tedy podporuje konkrétnost zpravodajství. Pro konkrétnost se využívá často ustálených vyjádření. Automatizované vyjádření má za úkol nejen ušetřit čas i síly zpravodajovi, ale také usnadnit příjemci interpretaci dané informace. K těmto spojením se řadí jednotky jako *spotřební koš, zviditelnit se, patová situace, domácí politická scéna* apod. Pokud chceme, aby byl text přehledný a konkrétní, je zapotřebí volit jednoduchá vyjádření, tzn. vyhýbat se příliš složitým souvětími konstrukcím. Týká se to především větné souvětí stavby. Všeobecně platí, že čím se v textu využívá kratších a jednodušších vět a souvětí, tím je snazší pochopit a porozumět základní myšlence zprávy.²⁷ Pro ilustraci uveďme konkrétní příklad z Mladé fronty Dnes: *Nestandardní toky peněz popírá, na vše má prý účty. Odmítá také jakékoliv špinavé peníze a kontakt s politiky.* (MF, 5. 10. 2009)

Nezbytným aspektem zpravodajství, který rovněž podporuje konkrétnost, je objektivita, jejíž problematikou jsme se zabývali již v první kapitole. Objektivita spočívá ve věcnosti, citové a výrazové neutralitě. Objektivní text usiluje o potlačení subjektivního faktoru a vyloučení subjektivity. V dnešní době se dostává do popředí výrazová expresivita a subjektivně zabarvené prostředky, protože média usilují o zvyšování zajímavosti

²⁶ Osvaldová (2005: 118).

²⁷ Tatmtež, s. 110.

zpravodajství nejen tím, že se snaží zmodernizovat svá zpravodajská zázemí, ale také tím, že sahají po expresivních jazykových prostředcích, jejichž úkolem je text ozvláštnit. Takovéto subjektivní zabarvení textu nemá za úkol adresátův postoj ovlivnit či mu něco vnutit, ale naopak má přilákat příjemcovu pozornost a posílit jeho zájem o informaci.

Vedle výše zmíněných hledisek se k pojmu konkrétnost váží i dva následující požadavky, přístupnost a noremnost, které vyžadují užívání srozumitelného jazykového kódu a vhodných jazykových prostředků. Jak jsem již uvedla, tento požadavek vychází z nepřímého kontaktu autora s příjemcem, jelikož užití územně omezeného kódu by ohrožovalo porozumění textu a vedlo by k zúžení okruhu adresátů. B. Osvaldová uvádí, že „i v rámci spisovného jazyka jsou ovšem kromě prostředků obecně užívaných a srozumitelných prostředky s omezeným užíváním a s omezenou srozumitelností, vázané na užší okruh recipientů“.²⁸ K těmto prostředkům řadí zvláště odborné termíny, zkratky a zkratková slova, výrazy cizí a neologismy.

Odborné výrazy se ve zpravodajství užívají se záměrem o konkrétnost a přesnost vyjádření. Nicméně je nezbytné podotknout, že zpravodajství vytváří zprávy na základě „něčeho“. Stane-li se jádrem zprávy odborný text, je zapotřebí použít odpovídající odborné termíny. Tyto termíny mají za následek sníženou přístupnost textu a mohou u adresáta vyvolat i negativní reakci plynoucí z nepochopení daného výrazu. Pokud tedy v daném jazyce existuje vhodný ekvivalent pro odborný termín, je vhodné jím neznámé slovo nahradit. Text se tak stane pro příjemce mnohem více konkrétnější.

Nejčastěji se však odborné výrazy vyskytují v ekonomickém a společenskovedním zpravodajství.

*Podnikatel podle novely také bude moci odepsat DPH z pohledávky vůči dlužníkovi, který mu nezaplatil, protože se ocitl v **insolvenci**.* (MF, 21. 10. 2009)

*Je vyloučené, že by se po zvýšení DPH nezdražily nové byty. Ceny nemovitostí jsou nyní prakticky na dně a **developeři** pracují s výrazně nižšími **maržemi** než před krizí. Pokud se tak daň zvedne, nebudou ji moci rozpustit ve svých ziscích a zachovat ceny tak, jak tomu bylo při její poslední změně.* (MF, 2. 3. 2010)

Posledním aspektem přispívající ke konkretizaci textu je stručnost. Stručnost reprezentuje typickou vlastnost ve zpravodajství i publicistice. Každé zpravodajství usiluje o poskytování stručných a konkrétních zpráv. Aby byly zprávy stručné, využívají se různé postupy, které se souhrnně označují pojmem kondenzace, respektive redukování zprávy.

²⁸ Osvaldová (2005: 116).

Kondenzace představuje zhuštění jazykového projevu, například užívání konstrukcí s přechodníky, infinitivy apod. namísto vedlejších vět (syntaktická kondenzace), změna víceslovného pojmenování v jednoslovné (slovotvorná kondenzace), např. *lidovci – členové KDU – ČSL, zelení – členové Strany zelených* (MF, 2010). Rovněž redukce je analytický postup spočívající v odbourávání modifikujících, rozvíjejících větných členů v úsilí dospět k základním členům.²⁹

S kondenzačními prostředky se setkáváme v odborném stylu, ale jsou příznačné i pro psanou publicistiku. Jedná se například o vazby s nepůvodními předložkami, výrazy předložkové povahy, genitivní vazby. J. Chloupek uvádí, že jde o výrazové prostředky automatizované, které se používají místo původních předložek, např. *v souladu se zákonem, v bezpečí nemocnice, v průběhu vyšetřování, z hlediska vývoje dané situace* (MF, 2011).

Syntax využívá krátké větné celky nebo linie se specifickou funkční perspektivou. Zdá se, že stručné zprávy vychází z myšlenky formulovat jednu zpravodajskou story do jednoho větného celku. Proto se častěji upřednostňují věty jednoduché před souvětími. Aby jednoduchá věta splnila základní požadavky na obsahovou úplnost,³⁰ musí být neobvykle dlouhá. Jak uvádí J. Bartošek, „vzácností nejsou věty o 50 slovech s bohatě rozvinutou syntagmatikou, které jsou téměř nesrozumitelné“.³¹ V mluvených zprávách převažují stručné jednoduché věty nad souvětími, přičemž jednoduché věty bývají často přesycovány rozvíjejícími a vedlejšími větnými členy.

J. Bartošek poukazuje na to, že „snaha o stručnost plodí málo srozumitelné a kostrbaté konstrukce se dvěma předložkami, které následují bezprostředně za sebou, s oddělenými složkami větných dvojic nebo analytických slovesných tvarů, s oddělováním podmětu od přísudku“.³² Jako příklad J. Bartošek uvádí:

*Referát byl redukován do podoby, v níž se preferovaly autorovy představy o pro našince stěžích pochopitelných možnostech švýcarské společnosti.*³³

Stručnost hraje neodmyslitelnou součást zpravodajství, ale ne vždy jsou vhodně použity jazykové prostředky. Pro zvýšení srozumitelnosti stručného textu se doporučuje vynechávat nadbytečné přívlastky a příslovce, upřednostňovat slovesa v aktivním tvaru před pasivními i posesivními konstrukcemi.

²⁹ Lotko (2003: 62 – 97).

³⁰ Obsahová úplnost z hlediska kdo, co, kdy, kde, jak a proč?

³¹ Bartošek (1993: 167).

³² Tamtéž, s. 170.

³³ Tamtéž, s. 170.

Zpravodajství představuje činnost konkrétní s viditelnými i slyšitelnými výsledky prezentovanými v novinách, časopisech, televizi, rozhlase apod. Zpravodajství i publicistika se opírají o fakta a události, které vyhledávají, shromažďují, třídí, selektují, interpretují a předávají příjemcům.³⁴ Její hlavní funkcí je poskytnout adresátovi zprávu co nejkonkrétnější, nejen z hlediska informací, ale rovněž z hlediska jazykového. Aby byla zpráva konkrétní, musí se opírat o konkrétní fakta, ale také dodržovat výše zmíněné požadavky, kterými jsou jasnost, přehlednost, přístupnost a noremnost, objektivita a stručnost. Zpravodajství se řídí především skutečností, že mezi příjemcem a autorem není přímý kontakt a zpětná vazba je rovněž opožděná, tudíž klade důraz na využití konkrétních jazykových a výrazových prostředků.

³⁴ Osvaldová (2005: 125).

2.2. Vágnost

Slovo vágnost pochází z latinského slova „vagus“, což znamená toulavý, bloudící, procházející se, pohyblivý, nespořádaný, těkavý, kolísavý, volný, nevázaný.³⁵ Také v angličtině najdeme podobné významy u slova „vague“. Jako první se uvádí nejasný, nezřetelný, neurčitý, matný. Další charakteristiky zahrnují významy jako ne zcela přesný, obecný, povrchní, rozmazaný, mlhavý. V idiomech slovo vague vyjadřuje bezvýrazný (obličej), nevyzpytatelný, mluvící mlhavě, nechápající zcela přesně (člověk).³⁶

Na základě výše zmíněných synonym se ukazuje, že samo slovo „vágní“ je vágní, pokud ovšem není v rámci nějakého kontextu blíže specifikováno, případně odlišeno od příbuzných výrazů.

Vágnost je neurčitost pravdivostní hodnoty výpovědi s ohledem na označované skutečnosti, umožňuje použít též znak v různých kontextech a dát mu podle potřeby v konkrétní promluvě zcela konkrétní význam.³⁷

Z výše popsaných definic tedy vyplývá, že vágnost neboli vágní výrazy jsou výrazy nepřesné, mlhavé, nejasné, nejednoznačné. Při jejich užití nelze jednoznačně rozhodnout, zda a do jaké míry se na určitý objekt vztahují. Vágnost je odstranitelná teprve definováním jejich významu, popřípadě jejich užitím v určitém kontextu.

U vágních pojmů v případě kvantitativního poměření chybí měřítko rozhodující o přiřazení významu. Jako příklad uveďme *tučné prémie* - chybí zde určení rozsahu, množství. Vágnost spojení *tučné prémie* odstraníme užitím této fráze v určitém kontextu, který příjemci napoví, o jak vysoké prémie se asi jedná. Mladá fronta Dnes (2010) zapojila toto spojení do následujícího kontextu: *Rada ČT neschválila tučné prémie pro generálního ředitele Jiřího Janečka*. Není zde sice přesně specifikována výše prémie, ale adresát je seznámen s prostředím a může si udělat přibližnou představu vycházející až už z čistě subjektivních, nebo objektivně daných měřítek.

Pojem vágní je synonymní s přívlastky nepřesný nebo neostrý. U vágnosti nelze jednoznačně a přesně rozhodnout, jak dané slovo konkrétně využívat. Jako příklady uveďme *dlouhá tyč, rychlá jízda*. Co skutečně označují pojmy dlouhý a rychlý? Každý z nás má úplně jinou představu o tom, co je dlouhé a rychlé. Někdo může za rychlou jízdu považovat již 70

³⁵ Latinsko-český slovník (1957: 461).

³⁶ Anglicko – český výkladový slovník (1999: 604).

³⁷ Encyklopedický slovník češtiny (2002: 517).

kilometrů v hodině, pro jiného opravdová rychlost začíná od 100 kilometrů v hodině. Proto významy atributivních adjektiv bývají často relativní. Vágní pojmy se tedy pojí s kvantitativní neurčeností a snahou po kvantitativním rozhodnutí.

Termín vágnost je typický pro přirozený jazyk. Narazíme-li v textu nebo komunikaci na vágnost, snažíme se porozumět. Hledáme takový kontext, ve kterém je daný výraz interpretovatelný. Podle D. Sloukové „bloudíme, procházíme různé možnosti, touláme se po různých kontextech, příp. těkáme od jednoho k jinému, a vybíráme, které z nich jsou důvěryhodnější, pro nás přijatelnější, vhodnější“.³⁸ Podle Davidsona jsme každý den, při každém setkávání se se slovy v téměř stejné situaci jako Quinneův badatel, který narazil v džungli bez jakékoliv příručky či jiné znalosti neznámého jazyka na divocha vyrážejícího z hrdla nesrozumitelné výrazy svého jáství. Quinne mluví o radikálním překladu a jeho neurčitosti. Davidson zobecňuje na radikální interpretaci, která je sice vždy neurčitá (vágní), ale je vždy z určitéována (je nucena být). Hledáme-li kontext, nemusí to totiž být kontext již předem vypracovaný, ale v komunikativní situaci, která nás nutí k interpretaci je to také zároveň kontext v této situaci jako aktuální a unikátní (vznikající, utvářený, dotvářený).³⁹

Právě komunikace nám umožňuje konkretizovat vágnost. V každodenním životě se setkáváme s vágními pojmy, které nás nutí uplatňovat vlastní intence, strategie, zvažovat různé kontexty. Jak uvádí D. Slouková, „vágnost se nám vyjevuje jako důvod, impuls, podnět interpretačního úsilí k zvládnutí komunikativní situace, tedy ke komunikaci vůbec. Vágnost je základem komunikace. Bez vágnosti není komunikace, jen oboustranné ‚do zblbnutí‘ protrahované přikyvování.“⁴⁰ Vágnost se tedy podílí na rozvíjení komunikačních situací, protože nás nutí vágní pojmy upřesňovat, konkretizovat v daném kontextu. Bez vágnosti by nebylo možné komunikační situace rozvíjet, nevznikalo by nic nového. Nemohli bychom nic nového vyjádřit, ale ani vymyslet.

Obdobný mechanismus můžeme hledat i v přírodě. Jako příklad uveďme genetický kód DNA, který lze přirovnat k textu. Jedná se o lineární seřazení, posloupnost, pořadí. Text je určitou formou uložení informace. Pouhým kopírováním tohoto textu se uložená informace nemnoží, nýbrž pouze roste redundance. Zvětšování informace není závislé na kopírování, ale na rozrůžňování, diversifikaci, kterou představuje zvyšování počtu různých textových verzí (mutací, editací). Vágnost v této podobě vystupuje jako fixovaná podoba různých variant, různých verzí.⁴¹

³⁸ Viz Slouková (2001: 74).

³⁹ Tamtéž, s. 77 – 79.

⁴⁰ Tamtéž, s. 79.

⁴¹ Tamtéž, s. 80.

Důležitou úlohu hraje nejen kódování, ale i dekodování, dešifrování informace, tj. jak je daný text čten. I když máme pouze jeden text, ten může být různými příjemce interpretován, pochopen a vykládán odlišně, protože právě vágnost nás nutí k rozhodnutí, která mohou ovlivnit náš další růst, rozvoj. Tudíž tentýž text rovná se několik odlišných výkladů, interpretací, které závisí na vědomostech, znalostech a zkušenostech subjektu. Neodmyslitelnou součástí dekodování je i kontext. Kontext rozhoduje o způsobu, jakým je daný text interpretován.

Vágnost je tedy součástí každé komunikace. Zkusme najít hranice mezi „vínově červenou“ a „fialovou“, kde vlastně ta hranice začíná a končí, nebo kdy je člověk *smutný*, co se považuje za *rychlou jízdu*. Ani takové pojmy jako *politický střed*, *horečka* nebo *epidemie* (MF, 2010) nemají přesné hranice. V běžném verbálním styku to však nikterak nevádí, protože lidé dovedou s vágními pojmy dobře zacházet.

Z výše uvedeného vyplývá, že vágnost hraje podstatnou, snad dynamizující roli. Představuje jen jinou podobu toho, jak věci jdou ve své přirozenosti. I když se vágnost vyznačuje určitými negativy, které mohou příjemci zkomplikovat porozumění textu, tak při využití vhodného kontextu a dalších faktorů jako definic, kvantitativních či kvalitativních prostředků se vágnost podílí na rozvoji, zdokonalování nejen textu psaného a mluveného, ale i každého z nás. Ať chceme nebo nechceme, vágnosti se nelze vyhnout, protože je neodmyslitelnou součástí přirozeného jazyka a každé komunikace. I přestože v rovině jazyka se projevuje snaha o odstranění vágnosti, tak na druhé straně bez vágnosti by nebylo rozvoje.

3. Jazykové prostředky a jevy ovlivňující konkrétnost a vágnost zpravodajského textu

Ve zpravodajství se používají jazykové prostředky, které buď podporují konkrétnost sdělení, nebo mohou vyvolávat u příjemce vágní interpretace. V této kapitole se z teoretického hlediska zaměřím na některé z nich.

3.1. Jazykové aktualizace, popř. automatizace

Základní funkce publicistického stylu a podmínky, za kterých zprávy vznikají, ovlivňují výběr jazykových prostředků. Zpravodajství musí být aktuální, klade důraz na rychlé zpracování informací. Proto se ve zpravodajství setkáváme s jistou modelovostí vyjádření. V publicistickém stylu se setkáváme s prostředky spisovnými, ale rovněž i nespisovnými, které v současnosti stále častěji do sféry zpravodajství pronikají. Na jedné straně sahá publicistický styl po výrazech vykazujících znaky stálosti a neměnnosti. Jedná se o taková spojení, která se v určitých situacích používají mechanicky, tzv. automatizované jazykové prostředky. Na straně druhé dochází k tzv. aktualizaci výrazových prostředků za účelem nového, „neokoukaného“ vyjádření, které má zapůsobit na příjemce svou neobvyklostí.⁴²

Z hlediska konkrétnosti a vágnosti užívání aktualizovaných a automatizovaných jazykových prostředků může příjemci na jedné straně usnadnit porozumění textu, na straně druhé při nadměrném výskytu těchto prostředků se adresát musí mnohem více soustředit na podstatu zprávy.

Encyklopedický slovník češtiny definuje aktualizaci jako nové, neotřelé vyjadřování směřující k rozvíjení formálních i významových jazykových možností.⁴³ Aktualizované jazykové prostředky jsou pro zpravodajský (publicistický) styl příznačné. Upozorňují na sebe v textu, budí pozornost. Jejich cílem je překvapit, upozornit na něco, vyburcovat adresáte

⁴² Viz Minářová a kol. (2003).

⁴³ Encyklopedický slovník češtiny (2002: 20).

k zamyšlení.⁴⁴ Umožňují tedy zprostředkovat čtenáři nový pohled na skutečnost a vytvořit další souvislosti mezi známými fakty.

Naopak automatizované prostředky charakterizuje Encyklopedický slovník češtiny (2002) jako běžné ve stylu publicistickém. Jedná se o vytváření ustálených lexikálních spojení rozmanitého obsahu. Častým opakováním se tato spojení stávají bezpříznakovými. Tyto prostředky jsou všeobecně srozumitelné, není třeba adresátovi vysvětlovat jejich význam a dobře se začleňují do jazykového systému. Proto jsou do zpravodajství zařazována. B. Havránek upozorňuje na to, že automatizace je jazykovým jevem (nikoli psychologickým), za automatizované pokládá ta spojení, popř. takové výrazy, kdy se úmysl mluvčího nemíjí předpokládaným účinkem, kde záměna mezi úmyslem a účinkem není zpravidla možná.⁴⁵

Jan Chloupek poukazuje na přínosnost aktualizovaných a automatizovaných prostředků v textu. Díky nim může zpravodajství rychle a výstižně informovat příjemce různého věku a vzdělání. Mnohá spojení z oblasti politiky, vědy, obchodu, kultury či sportu však vznikají až v publicistickém stylu a jsou označována jako publicismy, žurnalismy. K všeobecně známým žurnalismům, které můžeme najít i v Mladé frontě Dnes (2009 / 2010), se řadí např. *zorný úhel*; *klíčový význam*; *tunelovat*; *palčivá otázka*; *očitý svědek*; *časový horizont*; *převlékat kabáty*; *vládní reformy*. Jejich základním rysem je sepětí s dobou.

Významné místo v oblasti aktualizací a automatizací zaujímá i shodný přívlastek, který má funkci hodnotící. Patří k prostředkům kondenzačním, protože nahrazuje v textu vedlejší větu, např. *lékaři, kteří protestují* → *protestující lékaři* (Nova, 22. 2. 2011); *maniak, který vraždí* → *vraždící maniak* (MF, 12. 2. 2010).

Automatizované a aktualizované jednotky jsou funkční ve stylu publicistickém, kde se užívají za účelem pohotově a rychle reagovat na události. Podle J. V. Bečky „automatizaci chybí osobitost a působivost“⁴⁶, a proto ztotožňuje automatizaci se „stereotypností výrazu, tzn. novinářským klišé a frazeologickými obraty“.⁴⁷ Naopak aktualizované prostředky slouží k osobitému a tvůrčímu vyjádření autora, jeho individuality. Jak uvádí sám J. V. Bečka, „ve vztahu k adresátovi platí, že čím více se projev přibližuje standardu, tím snazší a rychlejší může být jeho porozumění“.⁴⁸

⁴⁴ Viz Junková (1993: 227).

⁴⁵ Tamtéž, s. 226.

⁴⁶ Tamtéž, s. 227.

⁴⁷ Tamtéž, s. 227.

⁴⁸ Tamtéž, s. 227.

Z hlediska konkrétnosti a vágnosti je podstatné poukázat na skutečnost, že nechce-li novinář předávat příjemci kusé a nejasné informace, měl by volit vhodné jazykové aktualizace a nepřetěžovat jimi daný text.

3.1.1. Prostředky frazeologické a kolokvialní

Současný jazyk médií je ovlivňován napětím mezi informací a zábavou, což působí na výběr jazykových prostředků. Objevuje se tendence ke stále větší kolokvializaci veřejných záležitostí. Jedná se o takové prostředky, které jsou příznačné zejména pro jazyk mluvený. Užitím těchto výrazů v publicistice a zpravodajství dochází k přilákání a udržení pozornosti příjemce. Politická témata se obsahově vyprazdňují a přeměňují se do podoby černobíle inscenovaných osobních střetů, politická soutěž se prezentuje jako dostihy či sportovní klání, veřejné dění se zjednodušuje na schematicky traktovaný střet nesmiřitelně protikladných sil (*pravice – levice, pro registrované partnerství — proti registrovanému partnerství* apod.).⁴⁹ Ve zpravodajství jsou politické události často prezentovány užitím kolokviálních či frazeologických výrazů, přičemž dochází ke „zjednodušení“, respektive přiblížení podstaty skutečnosti. Předkládaná zpráva by tak měla adresátovi konkrétně sdělovat stěžejní fakta.

Výrazným rysem současných publicistických i zpravodajských projevů je užívání nejen frazeologismů, ale také hovorových výrazů, které vyplývá ze snahy psát a mluvit obrazně, expresivně, zaujmout adresáta. Frazeologie proniká do všech sfér jazyka a je značně rozrůzněna v celém stylovém rozpětí. Avšak podstatnou vlastností většiny frazémů je rovněž jejich vágnost v závislosti na daném kontextu.

Encyklopedický slovník češtiny definuje frazeologii jako nauku (disciplínu) o ustálených slovních spojeních, obratech a rčeních, dále soubor ustálených slovních spojení, obrátů, rčení nebo vůbec vyjadřovacích prostředků vyznačujících jistý jazyk nebo jazykový styl, pro někoho / něco charakteristických.⁵⁰ Frazeologie nepodléhá kodifikačním potřebám, proto se vyznačuje výraznou, ale přirozenou variabilitou.

Frazém (frazeologická jednotka) je pevně ustálená kombinace alespoň dvou slovních forem, která má celistvý význam (zpravidla nerozložitelný na význam jednotlivých složek) a jejímž charakteristickým rysem je, že minimálně jeden z jeho komponentů je v dané funkci

⁴⁹ Jirák (2006: 19).

⁵⁰ Encyklopedický slovník češtiny (2002: 141).

omezen pouze na tuto kombinaci, např. *s přivřenýma očima; lev salónů; udělat díru do světa; tak jako tak; kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá* apod. Z Mladé fronty Dnes (2009) lze doložit následující příklady: *ad hoc; nota bene; non plus ultra; ex post; a priori; sysifovská práce (úkol); ad acta; utáhnout si opasky; praní špinavých peněz; převlékat si kabáty*. Jsou to ustálená slovní spojení, která vystupují v textech jako hotové pojmenovací jednotky. Tyto jazykové prostředky jsou příznačné nejen pro mluvený jazyk, jsou výrazně ekonomické, vážou na sebe komplexní význam a funkci ve srovnání s pravidelnými jazykovými prostředky. Frazém se specializuje na pragmatické funkce evaluativního hodnocení, s čímž souvisí i jeho vágnost, ale rovněž i flexibilita v rámci nestandardního užití.⁵¹

V publicistice se uplatňují frazémy publicistické, tzv. publicismy, v nichž se odráží oblast žurnalistická, politická či společenský život, např. *tučné prémie; pátá kolona; třetí velmoc; sedmá říše; špinavé peníze; napjatá situace* (MF, 2009; Nova, 2011). Rovněž obraty z lidové frazeologie se hojně vyskytují. Lze sem zařadit různá přísloví, rčení, úsloví, pořekadla, často s různými obměnami, např. *obraz zkázy a neštěstí; osud se s ní nemazlí; tvrdý oříšek; politikové nechtějí malovat situaci narůžovo* (Nova, 2011).

Ačkoli frazeologické prostředky často podléhají jazykovým aktualizacím, popř. automatizacím, tak se podílejí na jedné straně na konkretizaci představ, např. *malovat situaci narůžovo, utahovat opasky, vidět to černě*; kdy příjemci přibližují danou situaci. Na straně druhé frazeologie rovněž přispívá k vágnosti informací a uvádí adresáta do rozpaků, protože mnohdy sám neví, co si pod zvolenými pojmy přesně představit, např. *non plus ultra, ad hoc, jednou za uherský rok*.

Zpravodajství tedy usiluje o přiblížení jazyka běžnému příjemci. Zejména mluvená média (televize a rozhlas) v tendenci po zpřístupnění informace a přiblížení se k příjemci zpráv volí prostředky běžného vyjadřování. Jedná se nejen o jednotlivá slova, hovorové, ale i nespisovné tvary, ale především o obraty a frazeologii.⁵² Na volbu těchto jazykových prostředků má vliv hlavně téma (obsah) zprávy a druh zprávy. Frekventovanější výskyt hovorových výrazů lze očekávat u sděleních z oblasti sportu či kultury, kdy se dovídáme kolik skleniček šampaňského nějaká celebrita vypila, než v informacích o válce z Libye nebo zprávách o zneužitých či nezvěstných dětech.

Užitím hovorových či frazeologických výrazů pomůžeme adresátovi zprávu snáze pochopit, přispívá ke konkretizaci představ, bude pro jeho pochopení jasnější, konkrétnější. Tyto obraty však mohou rovněž znemožnit rychlé porozumění textu, zvláště pak při

⁵¹ Srov. Encyklopedický slovník češtiny (2002: 144).

⁵² Schneiderová (2008: 36).

mluvených projevech, kdy musí příjemce věnovat zprávě větší pozornost. Některé frazeologické i hovorové obraty tedy přispívají k významové vágnosti informace. Jedná se o případy, kdy je zvolen výraz, který není v povědomí široké veřejnosti, popř. je v daném kontextu užit nenáležitě či nevhodně.

3.1.2. Obrazná pojmenování

Obrazná vyjádření plní v publicistickém textu informativní funkci, ale rovněž se podílejí na obohacení jazykového projevu o emocionalitu, naléhavost či autorův postoj ke sdělení.

Obrazná vyjádření slouží jednak k ozvláštnění zpravodajského textu za účelem vzbudit adresátovu pozornost, jednak se mohou používat ke „zjednodušení“ určité zprávy, tzn. přiblížit, konkretizovat její obsah příjemci. Avšak je-li užito spojení, které není v povědomí široké veřejnosti, může dojít k nepochopení daného sdělení a může zapříčinit prohloubení vágnosti daného sdělení.

Obrazná pojmenování jsou založena na přenášení významu, které se uskutečňuje na základě podobnosti (metafora), věcné nebo logické souvislosti (metonymie), nebo na principu kontrastu (ironie). Přenášení významu se uplatňuje při potřebě pojmenovat novou skutečnost. Avšak pro pochopení nového významu potřebujeme v určitých situacích kontext. Dále se k obrazným pojmenováním se řadí přirovnání, synekdocha a personifikace.

Každý obrazný prostředek vyskytující se v médiích přitahuje adresátovu pozornost. Jeho prostřednictvím má autor možnost vyjádřit svůj názor, ať už kladný či záporný, ke zkoumané skutečnosti.

Současné publicistické vyjadřování se vyznačuje dvěma základními rysy. Na jedné straně lze pozorovat snahu po hutnosti a nasycenosti informací, stručnosti, konkrétnosti či srozumitelnosti. Na straně druhé se projevuje tendence opačná, tzn. originalita vyjádření. K nejčastějším typům se řadí:

- a) personifikující spojení substantiva se slovesem, tj. činitel děje neživotný je spjat s činností příznačnou pro životnost;
- b) spojení abstraktního substantiva se slovesem, které představuje děj nebo proces běžně spojovaný se substantivem konkrétním;

- c) některá metonymická spojení, která svým lexikálním významem náležejí do jiné komunikační sféry;
- d) metaforická přirovnání pomocí spojky *jako, jakoby*, pomocí prostého přiřazení;
- e) metaforická eliptické, popř. synekdochické zkracování.⁵³

Specifičnost těchto prostředků ve zpravodajství nespočívá v jejich slohovém či stylovém příznaku, ale v jejich možnostech být využito v komunikační praxi. Neobvyklé obrazy slouží k navození myšlenkových asociací a k promyšlené aktualizaci sdělení. Avšak takové obraty nesmí být užívány často, protože opakováním se stávají jazykovými prostředky automatizovanými a mohou přejít do oblasti frazeologické.⁵⁴

Metaforické použití slova nás vždy překvapuje, ať už v pozitivním, nebo negativním slova smyslu. Podle V. Bělohradského „nás metafora vytrhuje z navykého způsobu řeči, ocitáme se v jiném možném světě, kterému se buď přizpůsobíme, nebo ho odmítáme jako nepřesvědčivý“.⁵⁵ Aktuální metafora je zvláštním, nápadným užitím slova, má tzv. výrazovou expresivitu. Vztah podobnosti není dán logicky, objektivně, nýbrž je viděn subjektivně, je spjat s osobou autora. Metafora je tedy jedním z prostředků subjektivity výrazu. Vztah podobnosti (nejednou značně uvolněný) bývá viděn nejen osobně, nýbrž i osobitě. Metaforou může autor vyjádřit ve zkratce vztahy, které unikají naší pozornosti, vztahy, které ukazují jevy skutečnosti v novém světle, v novém pojetí. Vztah podobnosti umožňuje naznačit slovy i takové jevy, které se jazykovou formou vyjadřují nesnadno anebo způsobem málo přístupným. Metaforou lze převést vyjádření abstraktních vztahů a duševních stavů na obraz konkrétní, který svou názorností je přístupnější. Takové konkretizující metafory nalezneme vedle stylu uměleckého (zejména v beletrii), též ve stylu publicistickém a popularizačním a často jsou podkladem rčení.⁵⁶

Publicistické metafory mají za úkol popsany jev konkretizovat, přiblížit příjemci, text jazykově ozvláštnit a rovněž se podílejí na slohovém „uvolnění“. Metafory jsou v publicistice oblíbeny i z pozice autorů zpráv, protože jim usnadňují vyjádření některých abstraktních pojmů a pomáhají rychleji a snadněji formulovat daný jev. Metafora má zprostředkovat poznání neznámého na základě již známého. Publicisté si zvolí všeobecně známou metaforu, kterou přizpůsobí tak, aby vystihovala skutečnost. Dobře vystavěná metafora adresáta zaujme a přiměje ho věnovat pozornost sdělované informaci. Metafora plní

⁵³ Minářová (1993: 181 – 182).

⁵⁴ Tamtéž, s. 182.

⁵⁵ Bělohradský (dec59.ruk.cuni.cz/~certik/texty/belohrad.htm).

⁵⁶ Bečka (1971: 8).

funkci poznávací, motivační, vypovídá také o kreativité autora. Nejen míra informativnosti, ale i zajímavost podání je důležitá pro kvalitu zpráv.⁵⁷

Prostředky obrazného vyjádření, zvláště metaforu publicistickou, lze specifikovat jedním slovem – vývoj. Jedná se o nekonečný kolotoč, kdy na základě aktualizací vznikají nové obrazné výrazy, které se postupem doby automatizují, až poklesnou v publicistická klišé.⁵⁸ Jelikož zpravodajství zprostředkovává aktuální informace z domova i ze světa, musí se vyvíjet souběžně se společností, přičemž již automatizované prostředky se opět aktualizují v závislosti na době.

Pro zpravodajství je tedy nezbytné, aby metafora vyvolávala pouze požadované, ať už kladné či záporné, asociace. Pokud je společný významový základ užší, nebo dojde k přenesení mezi vzdálenějšími významy,⁵⁹ tak se metafora stává pro adresáta nesrozumitelná, nejednoznačná, vágní.

⁵⁷ Haasová (www2.fhv.umb.sk/Publikacie/2004/.../123-128%20haasova.pdf).

⁵⁸ Minářová (1993: 183).

⁵⁹ Viz Junková (2000: 160).

3.2. Neurčitost vyjádřená jazykovými prostředky

Výrazy neurčité, též zobecňující se užívají ve zpravodajství v případě, kdy autor o dané skutečnosti nemá dostatek informací, nezná všechna fakta nebo se snaží zachovat určitou dávku diplomatické korektnosti. Avšak tímto přístupem může zapříčinit vznik vágních interpretací u adresáta.

Podstatou neurčitosti je zastírání významového jádra příslušného výrazu a zdůraznění jeho pobočných významů. Významovým jádrem se míní základní význam, tj. denotát, pobočnými výrazy pak konotace, které může výraz u různých příjemců textu vyvolat. Důraz na významové jádro se objevuje například ve věcných textech, důraz na pobočné významy pak tam, kde je cílem ozvláštňení výrazu, dosažení jeho exotičnosti. U příjemce dochází k přesunutí důrazu z významového jádra na pobočné významy především tehdy, pokud výraz pro něj není plně srozumitelný.

Snaha o neurčitost vyjádření se projevuje užíváním výrazů se širokým obecným významem, pojmenování shrnujících, zobecňujících, u nichž není podstatou přesnost vyjádření. Do této skupiny se řadí substantiva jako *živly, kruhy, členové, masy, činitelé, veřejnost* apod. Tyto výrazy jsou označovány jako výrazy přispívající k zneurčitění propozice.⁶⁰ B. Junková poukazuje na to, že tyto prostředky jsou voleny, není-li autor příspěvku dostatečně informován o faktech, svou roli hraje též snaha neuvádět podrobnosti.

Neurčitost je nejběžnějším synonymním termínem pro vágnost. Neurčitost se objevuje zpravidla u dvojic synonymních výrazů s nejasnými významovými hranicemi.⁶¹

Neurčitost se projevuje zejména v oblasti kvantifikace (množství, čas). František Štícha ve svém posudku na knihu o vágnosti jazyka od profesorky S. Dönninghausové poukazuje na užití základních číslovek při numerické kvantifikaci. Tyto číslovky vyjadřují jak přesnost, tak vágnost. Jako příklad uvádí *sto milionů slov v Českém národním korpusu*, kdy se může jednat o přesné určení počtu jednotek, anebo jde o údaj přibližný, tzn. o sto slov více či méně. Dále S. Dönninghausová píše o neurčitých kvantifikátorech jako *mnoho, mnozí, množství, hromada, moře, několik, několikrát* apod.

Ve zpravodajství se rovněž často setkáme s číslovkami *sto* a *tisíc* a od nich tvořenými číslovkami druhovými a násobnými, které mívají také význam neurčitý. Číslovek určitých, které někdy mohou vyjadřovat neurčitý počet, je však v češtině mnohem více a neznamenají jen značný, velký neurčitý počet, ale i malý neurčitý počet. Lze tedy říci, že některé číslovky

⁶⁰ Srov. Čechová, M. – Chloupek, J. – Krčmová, M. – Minářová, E.: *Současná česká stylistika*. Praha 2003.

⁶¹ *Encyklopedický slovník češtiny* (2002: 517).

určité (základní, řadové, druhové i násobné) mohou v jistých případech vyjadřovat neurčitý počet. Ve významu neurčitém se užívá velmi často číslovek pro počet *deset, sto, tisíc*, působí přitom jistě okolnost, že jsou pilíři desítkové soustavy.⁶²

Číslovek, které mají význam množství (počtu), se neužívá jen v jejich vlastním číselném významu. Jejich význam určitého množství je prostředkem k vyjádření významu neurčitého, neurčitý význam je číslovkou určitou aktualizován. Každé číslovky určité je možno bez přihlížení k jejímu číselnému významu použít ve významu neurčitém. Potenciálně je v každé číslovce určité tento neurčitý význam obsažen. Možnost užití jednotlivých číslovek v jednotlivých případech je omezena vztahem číselného významu číslovky k vyjadřované skutečnosti a je případ od případu relativní.

Důvodem, proč mluvčí užije číslovky určité ve významu neurčitém, je nadsázka, ať směrem nahoru (neurčité množství velké), nebo dolů (neurčité množství malé), v hodnocení kladném nebo záporném.⁶³

J. Porák ve svém článku tvrdí, že „u číslovek určitých je možno zanedbat jejich určitý početní význam a že jich lze užít ve významu neurčitém“.⁶⁴ Je však třeba také říci, že kritérium určitosti a neurčitosti je někdy obtížné uplatnit, protože některé případy, jak sám autor píše, jsou pomezí, sporné.

Vedle zneurčitění propozice a neurčitosti v oblasti numerické kvantifikace se příjemce může setkat i s neurčitostí subjektu. V tomto případě se jedná zejména o užití neurčitých zájmen jako *někdo, něco, některý, nějaký, kdosi, cosi, kdokoli, kterýkoli, málokdo, ledajaký, kdejaký, buhvíkdo* atd. a v neposlední řadě zájmen *každý* a *všechn*. Tato zájmena blíže nenaznačují, o kom nebo o čem je řeč, nebo to vyjadřují jen všeobecně. Ve zpravodajství se užívají v případech, kdy autor nemá dostatek informací, nebo nejsou známy všechny okolnosti. K adresátovi se tak dostává sdělení, které je neurčité, všeobecné, popisující jen obecně známé skutečnosti a vágní obsahy.

⁶² Porák (1958: 241).

⁶³ Tamtéž, s. 245 – 247.

⁶⁴ Tamtéž, s. 246.

3.3. Prostředky modální

Úkolem zpravodajství není pouze zprostředkovat informace adresátovi, nýbrž jejich cílem je působit na vědomí příjemce, ovlivňovat jeho chování, stanoviska, postoje. Důležitou úlohu zde hraje síla účinnosti textu, ke které přispívá rovněž modalita. Modalita se ve zpravodajství vyjadřuje nejčastěji explicitně, tj. prostředky gramatickými, lexikálními, intonačními.⁶⁵ Modálními prostředky může autor sdělení konkretizovat, ale mnohem častěji je používá k vyjádření určité nejasnosti a nejistoty, když upozorňuje na existenci více možností.

Modalita je gramatická kategorie zahrnující složitý komplex otázek, které jsou různě chápány a interpretovány. Její podstata se spatřuje ve vztazích mezi složkami komunikačního procesu, tj. především mezi mluvčím, větou / výpovědí a objektivní skutečností.⁶⁶

Modalitou se rozumí způsob prezentace obsahu výpovědi mluvčím, který je dán jeho stanoviskem k vyjadřované skutečnosti. Termín je užíván ve vztahu k reálnosti či nereálnosti děje, k možnosti, záhodnosti nebo nutnosti realizace určitého děje, k jistotě platnosti obsahu sdělovaného a ve vztahu ke způsobu hodnocení obsahu výpovědi.⁶⁷ Existují různé typy modalit. Jako základní dělení se uvádí modalita subjektivní a objektivní, přičemž jejich charakteristika není zcela jednotná. Předpokládá se, že ve zpravodajství bude převažovat modalita objektivní, ale již výběr zpráv vypovídá o jistém subjektivním přístupu.

Modalita se v češtině vyjadřuje různými prostředky – slovesným způsobem, časem, modálními slovesy, částicemi a příslovci, vnitřní slovesnou flexí.

Mluvnice češtiny 3 (1987) nazývá prostředky, s jejichž pomocí se podávají informace o možnosti, nutnosti nebo úmyslu realizovat či nerealizovat obsah predikátu, modálními specifikátory. Vymezuje se dvě skupiny lexikálních specifikátorů, s ohledem na jejich syntaktické chování. První skupinou jsou modální specifikátory, které tvoří ve větě složený větný člen s infinitivem základového (významového) predikátu. Do této skupiny náleží modální slovesa typu *moci, mít (povinnost), muset, smět, chtít, hodlat*, v širším smyslu pak i *umět, dovést, vydržet, dokázat, zdráhat se, zpěčovat se, odmítat, bránit se*. Dále sem patří modální výrazy jako *lze, dá se, jde*. Druhá skupina je utvářena modální specifikátory, které se

⁶⁵ Viz Vaňko – Král – Kralčák (2006: 17 – 20).

⁶⁶ Encyklopedický slovník češtiny (2002: 265).

⁶⁷ Mluvnice češtiny 3 (1987: 278).

pojí s vedlejší větou, příp. s její infinitivní nominalizací. Náleží sem výrazy jako *je nutno, je třeba, je možno, je žádoucí, je záhodno, je vhodné, je slušné* apod.⁶⁸

Ve zpravodajství se užívají i modální adverbia *nutno, záhodno, radno* apod. Jako ostatní příslovce se tvoří od adjektivních základů, ale koncovkou *-o*, jen malá část má formu společnou s adverbii způsobovými. Tato adverbia vyjadřují možnost, žádoucnost nebo nutnost. Tyto prostředky mohou být zdůrazněny intonačně, v závislosti na míře přesvědčení o platnosti a důležitosti sdělovaného.⁶⁹ Intonační projev se uplatňuje zejména v mluvených médiích (rozhlas, televize).

Vedle modálních adverbii udávají míru pravděpodobnosti obsahu výpovědi i modální částice *asi, snad, nejspíš*. Tyto částice se běžně vyskytují ve větách oznamovacích a otázkách zjišťovacích.⁷⁰ Jistého odstínu nejistoty lze dosáhnout i použitím budoucího času nebo kondicionálu.

Modalita vyjadřuje postoj mluvčího k prezentované skutečnosti. Ve zpravodajství by neměla být modalita příliš častá, protože základem je prezentovat skutečnost bez ohledu na postoj mluvčího k dané okolnosti. Když už ve zpravodajství sáhnou po modálních prostředcích, neznamená to, že budou prezentovat svůj pohled na věc. Modálních prostředků se používá spíše pro vyjádření určité možnosti, nutnosti, reálnosti či nereálnosti podstaty informace. Zatímco pro publicistiku je modalita příznačná. Publicisté mohou, respektive očekává se od nich, že vyjádří svůj názor, buď situaci ohodnotí na základě objektivně existujících faktů, nebo připojí svůj pohled subjektivní.

⁶⁸ Mluvnice češtiny 3 (1987: 280).

⁶⁹ Tamtéž, s. 516.

⁷⁰ Tamtéž, s. 365 – 366.

3.4. Prostředky parentetické

Parenteze slouží v publicistickém stylu k vyjádření postoje jiných, ne tedy autora textu. Parenteze vnáší do zpravodajství bezprostřednost sdělení, naléhavost argumentu, je prostředkem stylové aktivizace, podílí se na upřesnění a věrohodnosti informací.

Parenteze neboli vsuvka je jazykový výraz, který je vsunut, vložen do nějaké věty. Vsuvka je v gramatikách chápána nejednotně. Rozlišují se tři pozice – vsuvka z hlediska syntaktického, sémantického a pragmatického, přičemž podstatou všech je, že vsuvka vyjadřuje vedlejší informaci, představuje odbočení od hlavního tématu.⁷¹

S parentezí se setkáváme ve všech funkčních stylech. Každý funkční styl má ale svou vlastní specifickou parentezi. Za publicistické parenteze můžeme označit ty, které vyjadřují postoj jiných, čímž adresátovi dávají najevo, že se jedná o veřejné, obecné mínění, nebo odkazují k jinému, konkrétnímu prameni. Jde o vsuvky typu *jak* (někdo, něco) *řekl*; *jak to uvedl* (někdo); *jak to* (někdo) *napsal*; *jak se říká*; *jak známo*; *řekl*; *uvedl*.

Tyto jazykové prostředky se podílejí na konkretizaci textu a autentičnosti informací. Přináší do sdělení bezprostřednost, argumentaci ozvláštňují a oživují. Na druhé straně autor textu sahá většinou po stále stejných parentezích, což vede k jisté stereotypnosti (*jak uvádějí zahraniční zpravodajové*; *jak uvedl mluvčí*).

⁷¹ Encyklopedický slovník češtiny (2002: 533).

4. Konkrétnost vs. vágnost ve zpravodajství s přihlédnutím k vybraným jazykovým prostředkům a jevům

Zpravodajství i publicistika jsou mediální žánry, jejichž podstatou je předávat příjemci fakta. Na druhou stranu ne každé sdělení je jednoznačné a může adresátovi přinášet i informace vágní. Adresát pak musí odhadovat skutečnou podstatu zprávy.

Média využívají rozmanité prostředky za účelem udělat sdělení zajímavější, pestřejší, chtějí zaujmout vnímatele a přilákat jeho pozornost. Ne vždy ale volí vydařené prostředky, a to jak svou formou, tak i významem. Je také nezbytné poukázat na to, že aktualizací výrazy se většinou promění ve floskule či novinářská klišé, které jsou již natolik vžité, že si ani neuvědomujeme, že se jedná původně o prvek zvláštní, okázalý.

V této kapitole je věnována pozornost vybraným jazykovým prostředkům, které působí na informační objektivitu sdělení a ovlivňují jeho konkrétnost, popř. vágnost. Jedná se o jazykové aktualizace, popř. automatizace, obrazná pojmenování, prostředky frazeologické a kolokvialní, neurčité jazykové prostředky, dále prostředky modální a parentetické. Originalita a účelnost využití těchto prostředků závisí na schopnosti autora zapojit je do příslušného textu. Příklady byly vybrány ze dvou u nás největších televizních médií, tj. Česká televize a TV Nova.⁷² Pro ilustraci jsem uvedla i příklady z denního tisku, tj. Mladé fronty Dnes. S ohledem na rozsáhlé množství analyzovaného materiálu uvádím jen reprezentativní vzorek příkladů.

⁷² Zejména ze zpravodajství Česká televize – Události a Události v regionech; TV Nova – Televizní noviny.

4.1. V této části se zaměřím na srovnání stejných zpráv prezentovaných televizí Nova a Českou televizí. Svou pozornost soustředím nejen na jednotlivé jazykové prostředky, ale také na kvalitu informací z hlediska konkrétnosti a vágnosti.

Celý den přicházely smutné záběry ze země, která se příliš často do centra médií nedostává. Nový Zéland zasáhlo jedno z nejničivějších zemětřeseních v historii. Poslední zprávy mluví o 32 obětech. Záchranáři se ale obávají, že by pod troskami mohly být až stovky mrtvých. Otřesy o síle 6,3 desetin Richterovy škály zpusťily druhé největší město ostrova Christchurch. Ničivé otřesy začaly krátce po jedné hodině odpoledne tamního času. Chvění země pobořilo i katedrálu města Christchurch. Epicentrum bylo pouhých pět kilometrů od města a čtyři kilometry pod povrchem. Záchranáři stále prohledávají trosky a pokračují v hledání zasypaných lidí. Žádní Češi by mezi nimi ale být neměli. (Nova, 22. 2. 2011)

Jižní ostrov se otřásl včera po poledni místního času silou 6,3 Richterova stupně. České turisty ani krajany naštěstí podle dostupných informací zemětřesení nezasáhlo. Kancelářská budova v centru Christchurch se složila jako harmonika. Asi stovka lidí je stále uvězněna pod troskami budov. Mezi nimi je i skupina japonských školáků. Někteří mluví se záchranáři mobilem, jiní prostě křičí, nejhorší je ale ticho. Zemětřesení zasáhlo Christchurch v době oběda a navždy změnilo jeho tvář. Hlavní symbol – katedrála přišla o svou věž. Magnet turistů teď připomíná válečnou zónu. Děs a šok umocnila dvacítká následných otřesů. Ve městě hoří budovy, praskají silnice, předměstí hlásí sesuvy. Čekání na informace o blízkých se zdá nekonečné. O čas ale hrají hlavně záchranáři. (ČT, 22. 2. 2011)

Zpráva na Nově přesně specifikuje místní určení – *Nový Zéland*, pro jeho označení je užita i metafora (*země, která se příliš často do centra médií nedostává*), která by sama o sobě byla vágní. Dalším místním jménem je město *Christchurch*; je zde upřesněna důležitost, resp. velikost města (*druhé největší město ostrova*). Nova udává konkrétní čísla, co se týká epicentra zemětřesení (*pět kilometrů od města a čtyři kilometry pod povrchem*). 32 obětí – opět přesně vyčíslen počet obětí; tento údaj je v kontrastu k neurčitému označení *až stovky mrtvých*. Nova a Česká televize se rozchází v časovém určení. Obě zprávy uvádí odlišný čas - *krátce po jedné hodině odpoledne tamního času* (Nova), *včera po poledni místního času a v době oběda* (ČT). Z hlediska konkrétnosti a vágnosti Česká televize přesněji vymezila časový úsek, zatímco Nova použila vágnější určení. Česká televize označila místo pomocí metafory *Jižní ostrov*, která je však pro příjemce neprůhledná ve srovnání s místním určením

na Nově. Zpráva rovněž konkrétně popisuje, jak moc byla katedrála ve městě Christchurch zničena – *katedrála přišla o svou věž*, zatímco Nova popsala její stav vágněji – *chvění země pobořilo i katedrálu*. Česká televize uvádí konkrétní počet otřesů – *dvacítku následných otřesů*. Z hlediska počtu obětí mají ČT i Nova přibližně stejné informace – *asi stovka* (ČT), *až stovky* (Nova), které jsou pro příjemce neurčité, protože neudávají jasný číselný údaj. Česká televize navíc přesně specifikuje i skupinu lidí pod troskami – *japonští školáci*. Zpráva ČT je konkrétnější z hlediska vykreslení atmosféry a detailů, např. ... *Někteří mluví se záchranáři mobilem, jiní prostě křičí, nejhorší je ale ticho. Děs a šok umocnila dvacítku následných otřesů. Ve městě hoří budovy, praskají silnice, předměstí hlásí sesuvy. Čekání na informace o blízkých se zdá nekonečné. ... atd.*, dále používá přirovnání (*složila se jako harmonika; připomíná válečnou zónu*) či frazeologii (*hrát o čas*).

V Heřmanicích na Frýdlantsku dnes zasahovali hasiči u požáru rodinného domu. Rodina Beznoskova je zoufalá. Před půl rokem byli vyplaveni velkou vodou. Dnešnímu požáru předcházela výbuch kotle, od kterého se oheň rozšířil po přízemí domu. Při hašení se několik lidí nadýchalo kouře. (Nova, 22. 2. 2011)

S požárem rodinného domku bojovali ráno hasiči v Heřmanicích na Liberecku. Oheň likvidovaly čtyři hasičské jednotky, předběžná škoda se odhaduje na 300 000 korun. Hořelo v kotelně. Příčinou byl pravděpodobně výbuch kotle, při události byl jeden člověk popálen. Likvidace požáru trvala půldruhé hodiny. (ČT, 22. 2. 2011)

Nova i Česká televize se rozcházejí v označení místa. Nova užívá konkrétnější vymezení prostoru – *v Heřmanicích na Frýdlantsku*, zatímco na ČT je místní určení obecnější, širší – *v Heřmanicích na Liberecku*. Nova rovněž přesně udává epicentrum požáru – *výbuch kotle, přízemí domu*; Česká televize – *v kotelně*. Další rozdíl spočívá v označení zasaženého subjektu. Nova sděluje konkrétní jméno – *rodina Beznoskova*; ČT se o poškozených nezmiňuje vůbec. Z hlediska konkrétnosti a vágnosti Česká televize zaměřuje svoji pozornost na konkrétní informace, detaily jako *čtyři hasičské jednotky; škoda – 300 000 korun; jeden člověk popálen; likvidace – půldruhé hodiny*. Zpráva na Nově zprostředkovává adresátovi jen obecné informace – *hasiči* (kolik jich tam bylo, nevíme); *několik lidí se nadýchalo kouře* (neurčitá číslovka, pro příjemce neprůhledná). Česká televize také přiblížila adresátovi časové určení děje – *ráno*.

Krise ve zdravotnictví skončila. Dnes to řekl ministr zdravotnictví Leoš Heger. Podle něj většina lékařů už stáhla své výpovědi. Napjatá situace je ale stále v Uherském Hradišti. Ředitel nemocnice tam trvá na svém. Protestující lékaře nechce automaticky vzít zpátky do práce. (Nova, 22. 2. 2011)

Krise ve zdravotnictví končí. Většina skoro ze čtyř tisíc lékařů své výpovědi stáhla. Smířčí memorandum z minulého týdne i nové platové tabulky projedná vláda zítra a čeká se, že hladce. Ministr zdravotnictví kolegům doporučí, aby oboje schválili. Problém zůstává v Uherském Hradišti. Ředitel nemocnice trvá na tom, aby si doktoři znovu zažádali o přijetí do pracovního poměru. Dvěma hlavním odborářům navíc vzkázal, ať už nechodí. (ČT, 22. 2. 2011)

Televize Nova a Česká televize prezentují tutéž zprávu z různých úhlů a využívají rozdílné jazykové prostředky. Nova konkrétně jmenuje ministra zdravotnictví – *Leoš Heger*. Rozdíl spočívá ve stanovení počtu lékařů. Údaj poskytovaný ČT přináší adresátovi přesnější informaci – *většina skoro ze čtyř tisíc lékařů* (přibližné vymezení celku), zatímco Nova předkládá méně průhledný pojem – *většina lékařů* (všichni lékaři v České republice nebo jen ti protestující?), který příjemci nepřibližuje skutečný počet lékařů. Místo slova *problém* (ČT) Nova sáhla po automatizovaném spojení *napjatá situace* (zdůraznit aktuální náladu). Obě televize se rovněž rozcházejí v označení subjektů – *doktoři* (ČT; všeobecné podstatné jméno), *protestující lékaři* (Nova; konkrétní specifikace subjektu pomocí shodného přívlastku *protestující*). Nova navíc vyjadřuje přesný postoj ředitele nemocnice v Uherském Hradišti prostřednictvím modálního slovesa – *nechce vzít zpátky*; naopak Česká televize zase konkrétně vymezila skupinu, kterou nevezme zpátky do práce – *dva hlavní odboráři*. Obě informace slouží k přiblížení situace adresátovi.

Na další případ naprosto nepochopitelného brutálního týrání dítěte narazili pracovníci Fondu ohrožených dětí ve středních Čechách. Šestiletá holčička v pěstounské rodině své babičky podle všeho prožívala opravdová muka. Podle dnešního Práva muselo dítě stát za trest dlouhé hodiny bosé ve sněhu nebo chodit po žhavých uhlících. (Nova, 22. 2. 2011)

Policie Praha – západ šetří případ týrané šestileté dívčinky, která žila v pěstounské péči u své babičky. Dívka skončila v zařízení Klokánek v Hostivících u Prahy. Dítě bylo údajně svým prarodičem přivedeno do tohoto zařízení v natolik zuboženém stavu, které vyžadovalo

okamžitou nemocniční péči. Krutého zacházení se měli údajně dopouštět **synové babičky** děvčátka, tedy její **strýcové**. Přetěžovali ji prací, udělali si z ní týranou služku a psychicky ji vyloženě deptali neustálým ponižováním. Dítě si prošlo skutečnými šílenostmi, za nimiž stáli její **dva strýcové ve věku kolem dvaceti let**. Holčička **musela stát bosa ve sněhu a mrazu**, bili ji páskem nebo kusem klacku přes záda. To i pokaždé, když strýcové zjistili, že z hladu kradla jídlo. Dívka navíc **musela nosit uhlí do domu, nakupovat či odklízet sníh**. **Informované zdroje dále uvádějí**, že holčička i v bezpečí nemocnice stále bedlivě sledovala dění před okny svého pokoje. Bála se totiž, že si pro ni strýcové přijdou a peklo se bude opakovat. Lékaři nejprve **chtěli** holčičce kvůli rozsáhlým omrzlinám **amputovat dolní končetiny**. Při ošetřování jí na chodidlech také našli drobné popáleniny, které **zřejmě** způsobilo chození po žhavých uhlících. Lékařům se nakonec povedlo nožičky dívence zachránit. (ČT, 22. 2. 2011)

Zpráva na Nově předkládá příjemci průhledný údaj – *Fond ohrožených dětí*, dále metaforu – *prožívat opravdová muka*, která přibližuje atmosféru, podílí se na obrazotvornosti; místní určení – *střední Čechy* je však poněkud široké, obecné. Nova rovněž popisuje týrání dívky pomocí modálního slovesa – *dítě muselo stát bosé ve sněhu nebo chodit po žhavých uhlících*, které poukazuje na to, že dívka byla nucena k těmto aktivitám. Zpravodajství Nova použilo i zprostředkované informace – *podle Práva*. Zpráva na ČT je rozsáhlejší. Zaměřuje se na popis atmosféry a různých detailů, např. *zubožený stav; přetěžovali ji prací, udělali si z ní týranou služku; holčička musela stát bosa ve sněhu a mrazu, bili ji páskem nebo kusem klacku přes záda; ... z hladu kradla jídlo atd.* Je zde užito rozmanitých modálních prostředků, které slouží jednak k vyjádření možnosti, nejistoty, vágnosti (*údajně, zřejmě*), jednak přispívají k vyjádření nutnosti, nucenosti a přiblížení dané situace (*musela stát bosá; musela nosit uhlí; musela nakupovat; chtěli jí amputovat dolní končetiny*). Z údajů napomáhajících ke konkretizaci textu slouží informace jako *Praha – západ, Klokánek v Hostivicích u Prahy*, dále řetězec tematických posloupností – *synové babičky – strýcové – dva strýcové ve věku dvaceti let*. I zde narazíme na odkaz k zprostředkovaným údajům – *informované zdroje uvádějí*, které mají podpořit autentičnost sdělení.

Jedinečné kulturní památce v Krkonoších Petrově boudě hrozí zřícení. Dvě stě let stará stavba je už třetí rok opuštěná a chátrá. Podle odborníků by nemusela přežít příští zimu. Na jejím zbědovaném stavu se kromě času podepsali také vandalové. Klenot horské architektury, který u nás nemá obdoby, tak Petrovu boudu ještě nedávno nazývali odborníci.

Dnes ale **připomíná** tato chlouba spíše **squaterský dům**. Nejvíc ji ničí **vlhkost**. Do Boudy se totiž od roku 1949, kdy byla převedena na odborářskou zotavovnu, téměř neinvestovalo. Během této existence změnila **Petrovka několikrát** svého majitele. Poslední ji **musel zavřít** kvůli neúnosně vysokým nákladům za vytápění. V současné době vlastní Boudu jedna **pražská soukromá firma**. Nový vlastník se zatím do významnějších oprav nepustil. O nezvané hosty však v Boudě nouze rozhodně není. (Nova, 22. 2. 2011)

Památkově chráněné Petrově boudě nedaleko **Špindlerova Mlýna** hrozí úplný zánik, **varují odborníci**. Jedna z **nejstarších krkonošských dominant** je už **několik let** mimo provoz a devastují ji **vandalové a počasí**. **Současný majitel** ale na rekonstrukci objektu nemá peníze. **Petrova bouda stojí na hřebeni nad Špindlerovým Mlýnem už dvě stě let**. **Další zimu už ale přečkat nemusí**. Děravou střechou do ní teče, rozbitými okny sem vítr žene sníh a dřevěné konstrukce ničí houby a plísně. Sama Petrova bouda je kulturní památkou a chráněné jsou i části jejího vybavení. Památkáři už proto **několikrát** vyzývali majitele, aby devastaci vzácné Boudy co nejrychleji zastavil. Největší slávu zažila Petrova bouda před druhou světovou válkou, od té doby vystřídala **několik majitelů**, **investovat** do rekonstrukce se nikomu ale moc **nechtělo**. Před válkou sloužilo návštěvníkům na hřebenech Krkonoš třicet takových bud. Šest z nich vzalo už nenávratně za své. Pokud se rychle nenajdou peníze na opravu, čeká Petrovu boudu podobný osud. (ČT, 22. 2. 2011)

Obě zpravodajství se snaží konkretizovat představu o Petrově boudě, přiblížit příjemci její kulturní důležitost pomocí metafory – *klenot horské architektury*, dalších frází jako *jedinečná kulturní památka; památkově chráněná; krkonošská dominanta*. Dále uvádí pomocí určitých číslovek její přesné stáří – *dvě stě let* (Nova i ČT), na autentičnosti sdělení se podílí odvolání na názory odborníků – *podle odborníků* (Nova), *odborníci varují* (ČT). Obě televize rovněž použily modální sloveso v záporu, aby vyjádřily určitou možnost – *nemusela přežít příští zimu* (Nova), *další zimu už ale přečkat nemusí* (ČT), přičemž u příjemce může tato věta vyvolat jistou dávku nejednoznačnosti, neurčitosti (přečká, nebo nepřečká?). Na konkretizaci představy se podílí i zmínění ničitelé – *vandalové, čas, vlhkost* (Nova), *vandalové a počasí* (ČT). Nova ve své zprávě použila hovorový výraz *Petrovka* za účelem přiblížení Petrovy boudy adresátovi. Rovněž zde nalezneme přirovnání *připomíná squaterský dům*, které napomáhá obrazotvornosti. Na rozdíl od ČT, která použila obecné nic neříkající označení *současný majitel*, Nova konkrétně jmenuje nového majitele *pražská soukromá firma*. Pro přiblížení situace majitele slouží modální sloveso – *muset zavřít*, které

poukazuje na nutnost, neodkladnost činu a podílí se na konkretizaci názorů u adresáta. Česká televize přesně lokalizuje Boudu - *Špindlerův Mlýn; na hřebeni nad Špindlerovým Mlýnem*, zatímco na Nově je užit široký místní pojem – *Krkonoše*. K nejednoznačnosti zprávy přispívají neurčité číslovky (*několik let, několikrát, několik majitelů* (ČT; Nova)), které příjemci neřeknou nic přesného, jen přibližného. Česká televize soustředí svou pozornost na detaily, vykreslení atmosféry za účelem přiblížit stav Boudy adresátovi, např. *Děravou střechou do ní teče, rozbitými okny sem vítr žene sníh a dřevěné konstrukce ničí houby a plísně*. Rovněž užití modálního slovesa ve větě *nikomu se nechtělo investovat* je prostředkem přispívající k upřesnění sdělení, vyjadřující postoj majitelů.

Napětí ani násilí v Libyi neustupuje. Režim Muammara Kaddáfího připomínající Hitlerovu vládu odmítá pustit otěže, i když se od něj odklání i donedávna loajální stoupenci, včetně i několika vojenských jednotek. Kaddáfí jako vůdce revoluce se sám dvakrát objevil ve státní televizi. Chtěl tím vyvrátit spekulace, že prchl ze země a znovu odmítl protesty jako útoky proti celé Libyi. (Nova, 22. 2. 2011)

Libyjský vůdce Muammar Kaddáfí nehodlá odstoupit z čela země a už vůbec nepřemýšlí o odchodu do exilu. Raději doma zemře jako mučedník. Ve svém projevu, který živě přenášela státní televize, označil vlnu protistátních protestů za dílo hrstky teroristů, kteří slouží cizím zájmům. Své přívržence vyzval, aby se jim postavili. Kaddáfí taky prohlásil, že proti demonstrantům ještě nepoužil sílu, ale že to klidně udělá. Zprávy očitých svědků při tom mluví jasně, masakr už začal. Podle ochránců lidských práv si krvavé zásahy vojáků a žoldnéřů vyžádaly nejméně tři sta obětí. Opozice mluví až o pěti stovkách mrtvých a tisícovce dalších, kteří zmizeli. (ČT, 22. 2. 2011)

Nova i Česká televize ve svých zprávách použily přirovnání, která umožňují příjemci udělat si obraz o příslušné situaci a konkretizují sdělení - *připomínající Hitlerovu vládu; Kaddáfí jako vůdce revoluce; protesty jako útoky proti celé Libyi* (Nova); *zemře jako mučedník* (ČT). Obě zpravodajství dále vyjádřila Kaddáfího stanoviska pomocí modálních konstrukcí *odmítá pustit otěže* (Nova); *nehodlá odstoupit* (ČT), která příjemci přibližují situaci. Nova adresátovi sděluje i vágní informaci v podobě neurčité číslovky *několik vojenských jednotek*. Vedle toho Česká televize použila zevšeobecnující spojení *dílo hrstky teroristů*, které také nspecifikuje množství a udává jen něco přibližného. Zde je nutná adresátova představivost, zkušenost, jaké rozměry *hrstka* ve skutečnosti má. Z dalších

nejednoznačných informací lze uvést *nejméně tři sta obětí* (tři sta obětí určitě, ale předpoklad je více, tj. kolik?), *až o pěti stovkách mrtvých a tisícovce dalších* (ČT). Na autentičnosti zprávy se podílí fráze jako *zprávy očitých svědků při tom mluví jasně; podle ochránců lidských práv; opozice mluví*, které přispívají konkretizaci a s tím spojenou věrohodností sdělení.

Dalšího sňatkového podvodníka stíhá policie na Bruntálsku. Dvěma ženám z Moravy sliboval svatbu, dům a krásnou budoucnost. Místo toho je ale okradl. Ženy mu půjčily skoro milion korun, ale svatby ani vrácení peněz se už nedočkaly. (Nova, 22. 2. 2011)

Policie obvinila z podvodu sedmatřicetiletého muže, který pod slibem manželství vylákal od dvou žen na Bruntálsku a Olomoucku 890 tisíc korun. Slibovaného sňatku se ženy ale nedočkaly a muž se nemá ani k vrácení peněz. V těchto dnech policejní komisař zahájil trestní stíhání muže ze Šumperska pro trestný čin podvodu. Toho se měl dopustit tím, že ve dvou případech od května 2007 do dubna 2010 na Bruntálsku a Olomoucku podvodně vylákal pod příslibem manželství a koupě či opravy společného bydlení od dvou žen ve věku 36 a 39 let peníze v celkové výši 890 tisíc korun. Peníze však muž utratil - mimo jiné za opravu svého poškozeného automobilu. Obviněnému muži hrozí v případě odsouzení až osm let vězení. (ČT, 22. 2. 2011)

Zpráva prezentovaná televizí Nova je v porovnání s totožnou zprávou na ČT jednoznačně vágní, příjemci přináší přibližné, obecné informace. Nova uvádí *sňatkový podvodník, na Bruntálsku, dvě ženy z Moravy, skoro milion korun*. Zatímco Česká televize klade důraz na detaily, předkládá přesné údaje, např. *sedmatřicetiletého muže ze Šumperska, od května 2007 do dubna 2010, na Bruntálsku a Olomoucku, dvě ženy ve věku 36 a 39 let, 890 tisíc korun, oprava poškozeného automobilu, osm let vězení*.

A teď jedna zvláštní dopravní nehoda. Od rána ji vyšetřují policisté na Přerovsku. Na železničním koridoru nedaleko Bělotína nákladní vlak zcela zdemoloval osobní vůz. V zápětí se ukázalo, že auto, které stálo v okamžiku nehody na železničním přejezdu, bylo prázdné. Proč na kolejích stálo opuštěné a kdo ho řídil, to se zatím neví. (Nova, 22. 2. 2011)

Časně ráno se dnes srazil nákladní vlak s osobním autem na železničním přejezdu u obce Polom na Přerovsku. Strojvedoucí ještě včas stihl varovat protijedoucí Pendolino. Podle policistů řidič auta nechal vůz v kolejišti a utekl. Při nehodě se nikdo nezranil a škoda byla vyčíslena na 60 000 korun. Na úseku, který leží na páteřní železniční trati Praha-Ostrava, byl dopoledne dočasně zastaven provoz, informovala o tom přerovská policejní mluvčí Irena Urbánková. Vlaky nabíraly desítky minut zpoždění. Nehoda se stala kolem páté hodiny. Dosud neznámý řidič jel vozidlem Škoda Favorit od obce Polom na Lučice. Z nejištěných příčin zastavil s vozidlem v prostoru kolejiště na železničním přejezdu a z místa utekl. Do auta poté narazila lokomotiva nákladního vlaku, který jel z Hranic na Ostravu. Po nárazu bylo vozidlo taženo před jedoucí nákladní soupravou asi 200 metrů. Na místě zasahoval i policejní psův. Při nehodě nebyl nikdo zraněn, po řidiči policie pátrá. Na lokomotivě vznikla po srážce škoda 50 000 korun, 5 000 korun je podle odborníků škoda na železničním svršku a 5 000 na osobním autě. Strojvedoucí nákladního vlaku se zachoval předpisově. Ihned po zastavení vlaku rozsvítil červené světlo na čele vlaku, které značí stůj. Protijedoucí Pendolino tak zastavilo před osobním vozem v kolejišti na vzdálenost pěti metrů. Provoz na páteřní trati musel být v místě nehody podle mluvčí Českých drah Kateřiny Šubové od 5:00 do 7:30 zcela zastaven. Poté byl obnoven po jedné koleji a po osmé hodině byla trať znovu otevřena. (ČT 22. 2. 2011)

Nova předkládá zdánlivě jasná fakta (od rána, na Přerovsku, nedaleko Běloutína), avšak ve srovnání s Českou televizí vyznívá zpráva vágně. ČT se soustředila na přesné informace, data, která konkretizují dané sdělení. Jako příklad uveďme obec Polom na Přerovsku; škoda – 60 000 korun; trať Praha – Ostrava; Škoda Favorit; z Hranic na Ostravu; od 5:00 do 7:30 atd. K autentičnosti zprávy napomáhají odkazy ke konkrétním zdrojům informací – informovala o tom přerovská policejní mluvčí Irena Urbánková; podle mluvčí Českých drah Kateřiny Šubové. Z neprůhledných pojmů lze jmenovat např. desítky minut; po osmé hodině. Tyto informace jsou relativní a nelze u nich jednoznačně vytyčit přesné hranice, prezentují obecné, široké obsahy.

Japonsko se pomalu vzpamatovává z obrovského zemětřesení a tsunami, které zemi postihly včera ráno našeho času. Přestože škody dosahují opravdu apokalyptických rozměrů, veškerá pozornost celého světa se teď upírá na dvě poškozené atomové elektrárny na severovýchodním pobřeží. Je to nervy drásající drama. Od katastrofy v Černobylu svět nic takového nezažil. Technici jaderné elektrárny Fukushima 1 se už desítky hodin snaží zkrotit

jaderný reaktor, který se nekontrolovatelně přehřívá. Zemětřesení a tsunami úplně zničily chlazení reaktoru a všechny záložní zdroje. Záchranáři museli z místa urychleně odvést stovky tisíc lidí. Dnes ráno se z jaderné elektrárny ozval výbuch. Výbuch v jaderné elektrárně Fukushima 1 dnes těsně před devátou ranní středoevropského času vyděsil celý svět. Elektrárna leží na severovýchodě země v prefektuře, která patří mezi nejpostiženější. Na jadernou elektrárnu se upírají už od rána oči celého světa. Záběry televizí pak po výbuchu odhalují, že zmizel celý první jaderný blok. V zemi se ihned šíří strach. Nikdo nechce přesně říct, jestli unikla radiace nebo kolik jí případně bylo. Domovy už opustilo odhadem tři sta tisíc lidí. Situace v zemi je kritická. Radiace na rozdíl od otřesů nebo vln tsunami není vidět, cítit ani slyšet. Odpoledne našeho času, v Japonsku bylo osm večer, tamní úřady už značně vyděšené lidi uklidňují. Exploze prý nepoškodila samotný ochranný obal reaktoru. Na vině není ani zemětřesení a ani voda, ale totální kolaps rozvodné sítě a dodávek elektřiny. (Nova, 12. 3. 2011)

Japonskou jadernou elektrárnou Fukushima 1 otřásl silný výbuch. K většímu úniku radioaktivity ale podle tamních úřadů nakonec nedošlo. Země se těžce probírá ze včerejšího masivního zemětřesení, které si vyžádalo přes tisíc mrtvých a na čtvrt milionu lidí vyhnalo z domovů. Pokračují taky obří záchranné práce. V pohotovosti je armáda, dobrovolníci a postupně se přidávají i zahraniční týmy. Po mohutné explozi v jaderné elektrárně Fukushima 1 se Japonsko začíná bát nejhoršího. Chce rozdávat jodové tablety proti ozáření. Zařízení patří k padesátce jaderných reaktorů v zemi. Jeho poškození budí největší obavy. Sama vláda nejhorší obavy tlumí. S jaderným reaktorem se podle ní nic nestalo. Tisíce evakuovaných to neuklidnilo. V nouzových střediscích napjatě sledují, co bude dál. Japonsko zaznamenalo desítky následných otřesů, po pátečních zemětřeseních to bylo tak silné, že hlavní japonský ostrov posunul o 2,5 metru. Obyvatelé jsou v pohotovosti, mnozí hledají své blízké, někteří úspěšně, jiní – jako tahle matka, která hledá svého syna – štěstí nemají. Symbolem katastrofy se stalo sedmnácti tisícové město Minamisarniku. 9,5 tisíc jeho obyvatel je pohřešovaných. Panují obavy, že je smetla vlna tsunami. Do Japonska už začíná proudit pomoc zvenčí, od OSN, Američanů i z Evropy. Na 250 tisíc Japonců je teď v záchranných střediscích. Miliony dalších se ocitly bez pitné vody a elektřiny. Záchranáři dál pátrají po obětech a přeživších, kteří strávili mnoho hodin v teplotách téměř na bodě mrazu. (ČT, 12. 3. 2011)

Zpráva na Nově sděluje adresátovi konkrétní a průhlednější fakta z hlediska počtu, časové a místní lokalizace: *včera ráno našeho času; dnes ráno; dvě poškozené atomové elektrárny; severovýchodní pobřeží; dnes těsně před devátou ranní středoevropského času; elektrárna Fukushima 1; odpoledne našeho času; v osm večer*. Vedle těchto úplných údajů se nachází i vágní fráze, které příjemci nesdělují nic přesného a u kterých je adresát nucen zapojit vlastní zkušenost, nebo si udělat obrázek na základě daného jazykového kontextu. Jedná se o spojení *obrovské zemětřesení a tsunami; apokalyptické rozměry; desítky hodin; stovky tisíc lidí*. K neprůhledným pojmům se řadí i *zkrotit jaderný reaktor*, protože adresát se z kontextu nedozví, jakým způsobem mají v úmyslu ho krotit, tj. chladit, odstavit či jinak. Rovněž modální částice *prý (prý nepoškodila)* nesděluje konkrétní fakta, ale jen něco údajného, možnou skutečnost, která není stoprocentní. Na dokreslení atmosféry slouží *v zemi se ihned šíří strach* (Nova). Zpráva České televize udává vedle konkrétních číselných údajů (*2,5 metru; sedmnáctitisícové město; 9,5 tisíc pohřešovaných*) i ty méně přesné, které vyjadřují přibližný počet (*přes tisíc mrtvých; na čtvrt milionu lidí; tisíce evakuovaných; desítky následných otřesů; miliony; mnoho hodin*). Je zde užito také pojmů přispívajících k zneurčitění propozice, např. *silný výbuch; masivní zemětřesení; obří záchranné práce; mohutná exploze*, jejichž skutečnou podstatu, sílu či velikost si musí příjemce odvodit na základě subjektivních, popř. objektivně daných měřítek. Česká televize vykresluje situaci konkrétněji z hlediska zachycení atmosféry a popisu detailů, např. *V pohotovosti je armáda, dobrovolníci a postupně se přidávají i zahraniční týmy. ... Chce rozdávat jodové tablety proti ozáření. ... Obyvatelé jsou v pohotovosti, mnozí hledají své blízké, někteří úspěšně, jiní – jako tahle matka, která hledá svého syna – štěstí nemají. ... Panují obavy, že je smetla vlna tsunami. ... pomoc zvenčí, od OSN, Američanů i z Evropy*.

Českou mediální scénou otřásá dosud nevídaný skandál. Do budovy České televize vniklo včera večer ozbrojené komando vojenské policie. Hledalo tam dokumenty o bývalém šéfovi vojenského zpravodajství Krejčíkovi. Česká televize proti zákroku ostře protestuje. U vchodu do budovy zpravodajství včera v 19 hodin přeskakují turnikety ozbrojenci se samopaly. Nakonec obsazují kancelář redaktora Karla Rožánka. Vojáci tady hledali dokument své tajné služby, o kterém Česká televize informovala, aby zjistili, kdo ho vynesl. Dokument ale prý byl už odtajněný a reportér ho navíc před časem vyhodil. Přesto vojáci z České televize odnesli pytle dokumentů, zabavili i počítače reportérům, kteří s kauzou nemají nic společného. Zásah ozbrojenců v České televizi nemá v polistopadové historii Česka obdoby.

Někteří redaktoři připomínají, že naposledy zde byli ozbrojení vojáci při německé okupaci v roce 1968. (Nova, 12. 3. 2011)

*Trestní oznámení podává Česká televize kvůli páteční invazi ozbrojených příslušníků vojenské policie. Ti **v podvečer** vtrhli do budovy zpravodajství. Vedení veřejnoprávního média požaduje prověřit postup státního zástupce, který dohlížel na zásah vojáků. Hledali dokumenty z ministerstva obrany. V pátek byla chodba plná ozbrojenců, v sobotu po ní jde ten, kvůli kterému do České televize přišli. Jeho kancelář není stejná jako dřív. Ve skříni má pro vojenskou policii jen nepotřebné důkazy. Vojáci **zabavili i věci dvou dalších kolegů z kanceláře. Kontakty, zápisníky, dokumenty, počítače – celkem 38 položek.** Česká televize proto chce věci zpět, a to hned. Navíc podává trestní oznámení. **Čtyři a půl hodiny hledání,** napjaté atmosféry na obou stranách a to vše kvůli dokumentu, který byl odtajněn **na začátku prosince 2010.** Česká televize o něm informovala až **před měsícem,** originál ale nikdy neměla. Stejně kopie, jakou disponovala Česká televize, mají i další média. Ozbrojenci se samopaly se před pátečním zásahem pohybovali na chodbách České televize naposledy v roce 1968, kdy televizi obsadila vojska Varšavské smlouvy. (ČT, 12. 3. 2011)*

Zpráva televize Nova zprostředkovává příjemci konkrétní časové údaje – *včera večer; včera v 19 hodin.* Vedle určení času konkrétně jmenuje i hlavní aktéry kauzy – *Krejčík; redaktor Karel Rožánek.* Z vágních informací lze uvést zevšeobecnující spojení *pytle dokumentů,* dále *zabavili i počítače,* kdy adresátovi nejsou sděleny přesně počty, jen všeobecné údaje. Také věta s modální částicí *prý (dokument ale prý byl už odtajněný;* Nova) může v adresátovi vyvolat rozpolcené pocity, protože se jeví být neprůhledná, nesděluje jednoznačnou informaci, ale naopak vzbuzuje otázku, zda byl či nebyl odtajněný. Hlavní aktéři ani časová lokalizace nejsou ve zprávě ČT přesně jmenováni. Je užito obecného označení jako *v podvečer; ten, kvůli kterému do České televize přišli.* Rovněž předmět hledání je zmíněn ze široka – *dokumenty z ministerstva obrany (ČT),* na rozdíl od televize Nova – *dokumenty o bývalém šéfovi vojenského zpravodajství Krejčíkovi.* Česká televize jednoznačně vymezuje, co vojáci odnesli – *i věci dvou dalších kolegů z kanceláře; kontakty, zápisníky, dokumenty, počítače; celkem 38 položek.* Česká televize soustředí svou pozornost na zachycení atmosféry – *páteční invaze ozbrojených příslušníků vojenské policie; v podvečer vtrhli do budovy zpravodajství; v pátek byla chodba plná ozbrojenců, v sobotu po ní jde ten, kvůli kterému do České televize přišli; jeho kancelář není stejná jako dřív; napjatá atmosféra;* zdůraznění délky hledání pomocí určitých číslovek – *čtyři a půl hodiny*

hledání; konkretizuje i okolnosti ohledně daného dokumentu – dokument, který byl odtajněn na začátku prosince 2010; Česká televize o něm informovala až před měsícem, originál nikdy neměla; stejné kopie, jakou disponovala Česká televize, mají i další média. Všechny výše zmíněné prostředky napomáhají přiblížit příjemci dané sdělení a podpořit rozvoj jeho intelektuální stránky myšlení.

Patnáct lidí se dnes ráno zranilo při srážce dvou vlaků u Kamenných Žehrovic na Kladensku. Poblíž nádraží narazil osobní vlak do posunovací lokomotivy. Všichni cestující i dva zaměstnanci drah byli převezeni do nemocnic. Na osobním vlaku je škoda asi čtyři miliony, na lokomotivě pouze sto tisíc. Jak je možné, že se oba vlaky ocitly na stejné koleji, teď vyšetřuje policie i drážní inspekce. Vyšetřování může trvat týdny, už teď je ale jasné, že technika nesehlala. (Nova, 20. 12. 2010)

Na nádraží v Kamenných Žehrovicích na Kladensku se dnes ráno srazil vlak s posunovací lokomotivou. Podle záchranné služby se na místě zranilo 15 lidí. Lokomotiva do vlaku narazila krátce před devátou hodinou ráno. Podle mluvčího Drážní inspekce Martina Drápala jel vlak ve chvíli nárazu rychlostí 28 kilometrů v hodině. Podle mluvčí Českých drah Radky Pistoriusové byla chyba v lidském faktoru, kdo přesně za nehodu může, se ale musí teprve vyšetřit. (ČT, 20. 12. 2010)

Zpráva na Nově prezentuje úplné údaje, které konkretizují sdělení – *patnáct lidí; dva vlaky – osobní vlak, posunovací lokomotiva; u Kamenných Žehrovic na Kladensku; čtyři miliony, sto tisíc; policie; drážní inspekce; technika nesehlala*. Modální konstrukce *může trvat* slouží v daném kontextu k vyjádření možnosti, nejasnosti, něčeho neurčitého. Rovněž výraz *týdny* neudává nic přesného, jen přibližnou informaci. Zpráva České televize uvádí jednak stejná fakta jako Nova (v *Kamenných Žehrovicích na Kladensku; posunovací lokomotiva; patnáct lidí*), jednak informace rozšiřující (*krátce před devátou hodinou ráno; podle mluvčího Drážní inspekce Martina Drápala; rychlostí 28 kilometrů v hodině; podle mluvčí Českých drah Radky Pistoriusové*). Všechny tyto uvedené informace přispívají k upřesnění textu, jedná se o konkrétní fakta. Nova s ČT se však rozchází v několika bodech; ČT upřesnila čas nehody – *dnes ráno – krátce před devátou hodinou ráno* (Nova obecněji – *dnes ráno*), dále Nova uvádí přesně typ vlaku – *osobní vlak* (ČT vágněji – *vlak*), v neposlední řadě televize Nova i ČT označily stejného viníka nehody, ale různými prostředky – *technika nesehlala* (Nova), *chyba byla v lidském faktoru* (ČT).

Bouřlivé jednání špiček vládní koalice v pražské Kramářově vile, před necelou hodinou z ní odešli zástupci Věcí veřejných. Velký otazník teď visí nad tím, jak se zítra jejich poslanci při hlasování o nedůvěře vládě zachovají. Vše rozpoutala kauza korupce na Státním fondu životního prostředí. (Nova, 20. 12. 2010)

Představitelé Věcí veřejných předčasně opustili dnešní jednání koaličních špiček. Koalice měla debatovat o korupční aféře kolem odstupujícího ministra životního prostředí Pavla Drobila (ODS). V úterý bude kabinet čelit ve sněmovně hlasování o nedůvěře. Věci veřejné dosud nejsou rozhodnuty, jak budou postupovat. (ČT, 20. 12. 2010)

K dokreslení atmosféry použila Nova automatizované spojení *bouřlivé jednání špiček vládní koalice*, dále přesně lokalizuje místo schůzky – v *pražské Kramářově vile* (na rozdíl od ČT, která místo neuvádí), k nejednoznačným informacím se řadí *kauza korupce na Státním fondu životního prostředí*, protože v porovnání s informací na ČT vyznívá vágně. Česká televize přesně definuje, o jaký předmět jednání jde – *korupční aféra kolem odstupujícího ministra životního prostředí Pavla Drobila (ODS)* – není uvedeno pouze jméno, ale i jeho stranická příslušnost a resort jeho působení. Česká televize předala příjemci ucelené údaje. Dále je zveřejněn den hlasování – v úterý.

Desítky tisíc lidí v ulicích běloruského Minsku protestovaly proti oficiálním výsledkům prezidentských voleb, které vyhrál s osmdesátiprocentní převahou autoritářský leader Alexander Lukašenko. Policie proti demonstrantům zasáhla a opoziční prezidentské kandidáty pozatýkala. (Nova, 20. 12. 2010)

Oficiální výsledky potvrdily to, co čekalo celé Bělorusko. Prezident Alexandr Lukašenko byl znovu zvolen do čela země. Po sečtení všech odevzdaných hlasů obdržel 79,67 procenta. Proti výsledku voleb přišlo do ulic hlavního města Minsku protestovat 40 tisíc nespokojených občanů. Snažili se přitom obsadit sídlo běloruské vlády a parlamentu. Policie opoziční demonstraci tvrdě rozehnala za pomoci obušků a slzného plynu. Desítky lidí byly během střetů zraněny, stovky lidí policie zadržela. Opozice tvrdí, že volby byly zmanipulované a Spojené státy kritizovaly přílišné používání síly proti oponentům. Jestli je to pravda, teď budou posuzovat mezinárodní organizace. (ČT, 20. 12. 2010)

Z údajů, kterými Nova zprávu konkretizuje, uvedme *v ulicích běloruského Minsku; osmdesátiprocentní převaha; leader Alexender Lukašenko*. Vedle přesných informací se nachází i nejednoznačný údaj – *desítky tisíc lidí*, kdy příjemce nedokáže z kontextu vyvodit, kolik desítek si má ve skutečnosti představit (pět, dvacet či více?). Česká televize rovněž lokalizuje dění zprávy – *Bělorusko*; dále poukazuje na to, že se jedná o ulice *hlavního města Minsku* (konkretizace zeměpisných údajů); uvádí přesné procentuální vyčíslení – *79,67 procenta*; rovněž blíže specifikuje skupinu nespokojených občanů – *čtyřicet tisíc*. Tyto informace se dostávají do kontrastu s vágními daty jako *desítky lidí, stovky lidí*. Česká televize přibližuje situaci adresátovi vykreslením atmosféry a popisem detailů, např. ... *obsadit sídlo běloruské vlády a parlamentu; policie opoziční demonstraci tvrdě rozehnala za pomoci obušků a slzného plynu*.

Každá druhá zakázka s chybami, každá pátá pak s vítězem nabízejícím i několikanásobně vyšší cenu než konkurence. Celkem 54 pochybení a škoda za sto milionů korun, to je výsledek hloubkového auditu hospodaření ministerstva v posledních pěti letech. Policie navíc už prověřuje případ, kdy měla armáda platit o desítky milionů korun více za úklid vojenských objektů. (Nova, 20. 12. 2010)

Auditoři, kteří v minulých týdnech prověřovali hospodaření ministerstva obrany, upozornili na celkem 54 různých pochybení či neobvyklých okolností týkajících se postupu při výběrových řízeních. Podle auditu existuje podezření, že mohli být zvýhodňováni někteří z účastníků tendrů. Celkem pět zakázek ministerstva pokládají auditoři za nadhodnocené, celkem přibližně o sto milionů korun. Podrobnosti zveřejnilo samo ministerstvo obrany. Audit zadal krátce po svém nástupu do funkce současný šéf resortu Alexandr Vondra. Vondra řekl, že cílem auditů nebylo detailní prošetření všech okolností zakázek. Tím se v závažných případech podle něj bude zabývat až následné další prověřování. Výsledky šetření má mít k dispozici policie. (ČT, 20. 12. 2010)

Obě zpravodajství (Nova i ČT) použila konkrétní číselné údaje – *54 pochybení; sto milionů korun*. Nova přesně vymezuje kontrolované období – *posledních pět let*, dále jasněji poukazuje na problémy – *každá druhá zakázka s chybami, každá pátá pak s vítězem nabízejícím i několikanásobně vyšší cenu než konkurence*. Ze zprávy nelze vyčíst „typ“ ministerstva, proto je důležitý jazykový, popř. mimojazykový kontext, tj. třeba korespondující zpráva z předchozího dne. Pokud neexistuje jazykový nebo mimojazykový

kontext, jde o naprosto vágní informaci. Jazykový kontext – *ministerstvo – armáda, vojenské objekty*, lze odvodit ministerstvo obrany? V tomhle ohledu je zpráva České televize konkrétní, uvádí nejen *ministerstvo obrany*, ale i *šéf resortu Alexandr Vondra*.

Už čtyřadvacet hodin hledá Horská služba v Jeseníkách dvašedesátiletého muže. Sám se vydal na hřebenovou túru z Ramzové na Červenohorské sedlo. Ve velmi špatném počasí se ale ztratil a právě počasí komplikuje teď i práci záchranářů, kteří ho hledají.

(Nova, 20. 12. 2010)

Po pohřešovaném běžkaři pátrají od nedělního večera členové Horské služby a policisté v Jeseníkách. Dvašedesátiletý muž z Šumperka byl naposledy spatřen v neděli ráno, hledajícím se ho nepodařilo kontaktovat ani pomocí mobilního telefonu, který měl mít u sebe, neboť ten se hlásí jako nedostupný. Pátrací akce začala poté, kdy manželka hledaného kontaktovala policii s tím, že se muž nevrátil z túry a nezvedá telefon. Muž odešel na vlak z Šumperku do Ramzové a následně plánoval hřebenovou túru po trase Ramzová - Šerák - Kouty nad Desnou. Poslední potvrzený výskyt pohřešovaného byl kolem půl deváté ráno na Ostružné, odkud měl dále pokračovat na Čerňavu. Policie zahájila večer společně s horskou službou pátrací akci. Zatímco policisté prohledávali nádraží, restaurace a nemocnice, záchranáři zahájili pátrání na hřebenech. Noční část akce však byla bezvýsledná, po rozednění proto začala další fáze pátrání, kdy Horská služba prověřuje další trasy, které mohl běžkař použít. (ČT, 20. 12. 2010)

Nova a její konkrétnost zprávy - *čtyřadvacet hodin; hledá Horská služba v Jeseníkách; dvašedesátiletý muž; hřebenová túra z Ramzové na Červenohorské sedlo*. K nejednoznačným frázím lze zařadit *špatné počasí*, kdy příjemce musí na základě jazykového kontextu, popř. vlastních zkušeností, odvodit stav počasí. Česká televize je mnohem konkrétnější nejen při sdělování detailů, ale i z hlediska vykreslení atmosféry, která přibližuje adresátovi situaci a umocňuje pocity, např. *běžkař – dvašedesátiletý muž ze Šumperka; od nedělního večera; členové Horské služby a policisté v Jeseníkách; hledajícím se ho nepodařilo kontaktovat ani pomocí mobilního telefonu; hlásí se jako nedostupný; manželka hledaného kontaktovala policii; vlak z Šumperku do Ramzové; hřebenová túra po trase Ramzová - Šerák - Kouty nad Desnou; poslední potvrzený výskyt kolem půl deváté ráno na Ostružné; policisté prohledávali nádraží, restaurace a nemocnice, záchranáři zahájili pátrání na hřebenech atd.*

V Ostravě dnes odpoledne hořel trolejbus. Všichni cestující stihli včas vystoupit. Hořet začalo v elektroinstalaci. Je možné, že dráty zkratovala sůl ze silnice. Pokud se to potvrdí, tak půjde už o druhý podobný případ vinou soli. Ve středu zasáhl proud ze zkratovaných kabelů tři lidi. (Nova, 20. 12. 2010)

Přímo za jízdy začal v době odpolední dopravní špičky hořet trolejbus projíždějící Ostravou. Plameny vyšlehly ze staršího typu kloubového trolejbusu Škoda 15 jedoucího na lince 104 směrem na Michálkovice. Hořet začalo v úseku frekventované Českobratrské ulice nad fotbalovým stadionem Bazaly. Nikdo naštěstí nebyl zraněn. Jakmile řidič zaregistroval požár, zastavil a hned umožnil přibližně dvaceti cestujícím opustit trolejbus. Příčina požáru není zatím známa. Vše ale nasvědčuje tomu, že se jednalo o technickou závadu. Ohnisko požáru se zřejmě nacházelo ve střední části trolejbusu. Škoda by se podle mluvčího dopravního podniku měla pohybovat do jednoho milionu korun. (ČT, 20. 12. 2010)

Česká televize v porovnání s Novou předává adresátovi ucelenější a podrobnější informace, ať už z hlediska určení místa, času, tak i popsání detailů a atmosféry. Uvedme např. *odpolední dopravní špička (dnes odpoledne - Nova); starší typ kloubového trolejbusu Škoda 15 (trolejbus – Nova); linka 104; Michálkovice; dvacet cestujících (všichni cestující – Nova), jeden milion korun atd.* Televize Nova však konkrétně definuje místo požáru a pravděpodobnou příčinu – *v elektroinstalaci; dráty zkratovala sůl ze silnice.*

Případ, který minulý čtvrtek vypadal jako obyčejné zatčení dvou zlodějů aut, narůstá do obrovských rozměrů. Pražští kriminalisté došli na organizovanou skupinu kladenských podnikatelů, která tyto vozy prodávala. A co je ještě horší, podle kriminalistů jim je pomáhalo legalizovat několik úředníků ze středních Čech. Organizované skupině hrozí deset let vězení a mohou přijít i o svůj majetek. (Nova, 20. 12. 2010)

Televize Nova v této zprávě konkrétně označuje den (*minulý čtvrtek*), počet zlodějů (*dva*), původ organizované skupiny (*kladenská*), jejich sociální zařazení (*podnikatelé*), výši trestu (*deset let*). Vedle konkretizujících údajů se nacházejí i pojmy obecnější, se širokým polem působnosti (významem), např. *obrovské rozměry; několik úředníků; střední Čechy*. Rovněž k přiblížení sdělení přispívá užitá modální konstrukce, která vyjadřuje jejich další možný způsob postihu – *mohou přijít o majetek.*

Několik let okrádala osobní asistentka svou klientku, ženu upoutanou na vozíček. Nakonec ji sebrala i platební kartu a z účtu handikepované ženě ukradla několik tisíc. Příklad vyšetřují kriminalisté z Karviné. S paní Janickou se osud už od narození nemazlí. Trpí svalovou atrofií, celkovým selháním svalstva, bez pomoci jiného člověka se prostě neobejde. Před dvěma lety tedy v její domácnosti začala pracovat asistentka, kterou si postižená žena sama najala. Místo pomoci ji nakonec okradla. Ještě před čtrnácti dny jí pomáhala zvládat život s handikepem. Koupala ji, krmila, dělala společnost. To vše za pravidelný plat. Asistence důvěřovala dokonce tak, že jí prozradila PIN kód k platební kartě, kterou sama není schopná použít. Paní Janická teď shání novou asistentku. Jak ale sama přiznává, důvěru k ní bude tentokrát získávat těžce. (Nova, 22. 2. 2010)

V této zprávě televize Nova použila jednak prostředky konkretizační (*před dvěma lety; před čtrnácti dny*), ke kterým lze zařadit i větu *jak ale sama přiznává* sloužící k autentičnosti sdělení, jednak prostředky přispívající k vágnosti dané zprávy. Těmi jsou neurčité číslovky, které nepředávají příjemci přesná data – *několik let; několik tisíc*. Ke konkretizaci představy napomáhá i přívlastek těsný – *svou klientku, ženu upoutanou na vozíček*, rovněž následné objasnění stavu okradené – *trpí svalovou atrofií, celkovým selháním svalstva, bez pomoci jiného člověka se prostě neobejde*, dále frazeologické spojení – *osud se s ní nemazlí*; hovorová fráze – *shání novou asistentku* (ve významu s úsilím obstarat, najít), detaily – *koupala ji, krmila, dělala společnost*.

Přišlo oteplení a s ním okamžitě taky varování před sněhem padajícím ze střech. A hrozí taky rampouchy, které se začínají uvolňovat. Třeba jen v Praze záchranáři od začátku prosince ošetřili kvůli ledovce nebo padajícímu sněhu už 400 zraněných. Na chodníku ledovka, na střechách převisy sněhu a rampouchy. Záchranáři radí nechodit se skloněnou hlavou, ale sledovat i nebezpečí číhající vysoko nad zemí. (ČT, 20. 12. 2010)

Na konkretizaci této zprávy České televize se podílí jednak místní jméno (*Praha*), jednak vymezení přesného intervalu (*od začátku prosince*), a také stanovení počtu zraněných (*čtyři sta zraněných*). Dění přibližuje vykreslení atmosféry a popis detailů, např. *oteplení; sněh padající ze střech; rampouchy, které se začínají uvolňovat; na chodníku ledovka; na střechách převisy sněhu a rampouchy; sledovat i nebezpečí číhající vysoko nad zemí*.

*S několikadenním předstihem slavily Vánoce děti na klinice hemato-onkologie v motolské nemocnici. Nadace Kapka naděje se tam o malé pacienty stará dlouhodobě, dnes rozdávala dárky z veřejné sbírky. Snažila se tak alespoň částečně zpříjemnit léčbu těm, kteří nebudou na svátky doma. Děťští pacienti tráví na nemocničním lůžku v motolské hemato-onkologii kvůli náročné léčbě často **dlouhé týdny**. Bez ohledu na svátky. **Šest týdnů** je minimální doba, kterou tady děti tráví, to zaujímá i přípravy před transplantací a pak po operaci. Lidé z nadace se snaží dětem zpříjemnit Vánoce v nemocničním prostředí letos už **po desáté**. (ČT, 21. 12. 2010)*

Z vágních pojmů, které Česká televize použila ve své zprávě, můžeme uvést *několikadenní předstih*, *dlouhé týdny*. Oba pojmy jsou však dále konkretizovány. *Několikadenní předstih* závisí na mimojazykovém kontextu, tzn. příjemce si na základě odvysílané zprávy jednoduše spočítá, kolik dní zbývá do Vánoc, v tomto případě tři dny. *Dlouhé týdny* jsou naopak konkretizovány jazykovým kontextem, tj. *šest týdnů*. Z konkretizujících dat lze zmínit *nadace Kapka naděje* (záleží na kulturních znalostech adresáta, avšak dnes všeobecně známá nadace), *po desáté, Vánoce; děti na klinice hemato-onkologie v motolské nemocnici*.

4.1.1. Shrnutí – Nova vs. Česká televize

Zpravodajství televize Nova i České televize používají různorodé jazykové prostředky, které přispívají jednak ke konkretizaci sdělení, jednak se mohou podílet na jisté vágnosti textu.

Z výše uvedených rozborů lze poukázat na to, že televize Nova častěji klade důraz na konkretizaci představy z hlediska uvádění přesných číselných, ale především časových a místních lokalizací. Naopak Česká televize zaměřuje svou pozornost na zachycení a vyjádření atmosféry daného dění, popis různých detailů napomáhajících přiblížit sdělení adresátovi a podporující rozvoj jeho obrazotvornosti i utváření vlastních stanovisek, názorů. Nova i Česká televize usilují o zprostředkování přesných údajů, proto využívají prostředky, které napomáhají přiblížit zprávu příjemci. Jedná se o konkrétní jména, čísla, funkce, názvy organizací, místní a časové určení, rozmanitá přirovnání, popř. i metafory, v neposlední řadě vykreslení atmosféry a detailů. Vedle těchto konkretizujících prostředků se nacházejí i ty méně průhledné jako neurčitá a obecná označení, některé metafory či modální konstrukce. U vágních informací důležitou úlohu hraje také kontext, jazykový nebo mimojazykový, který může přispívat ke konkretizaci nejednoznačných pojmů.

Oběma zpravodajstvím k upřesňování informací slouží nejen jazykové prostředky, ale i obrazový materiál, který doprovází téměř každou zprávu.

4.2. V následující kapitole se nacházejí příklady z denního tisku – Mladé fronty Dnes. Snažila jsem se popsat použité jazykové prostředky a rovněž poukázat na jejich konkrétnost či vágnost v daném textu.

*Cestou z Moravy do Prahy hrozí kolony, D1 bude přerušena. **Dlouhé šňůry aut se potáhnou na obě strany.*** (11. 9. 2009)

Mladá fronta Dnes použila v této zprávě spojení přispívající k zneurčitému propozice – *dlouhé šňůry aut*; daný obrat příjemci sděluje jen přibližnou informaci, protože neví, jak dlouhé kolony ve skutečnosti budou.

*Dalajlamova pozice je nyní **mezi drakem a slonem.** Tawang dobře ilustruje nebezpečnou velmocenskou rivalitu mezi dvěma rychle se vzrůstajícími **globálními hráči, čínským drakem a indickým slonem,** která tuto část světa v **posledních desetiletích** provází.* (11. 9. 2009)

V následující zprávě narazíme na řadu neprůhledných informací, některé jsou trochu přiblíženy jazykovým kontextem. *Dalajlama mezi drakem a slonem* – nic neříkající metafora či přirovnání, zde musí mít příjemce jisté mimojazykové znalosti. *Drak* a *slon* jsou blíže specifikováni užitím přívlastku shodného – *čínský drak* a *indický slon*, avšak dále není objasněn jejich kulturní význam. Čtenář jen zjišťuje, že *drak* má spojitost s Čínou a *slon* s Indií, ale neví, v jakém konkrétním kontextu. Rovněž neurčité označení času *poslední desetiletí* působí vágně, jelikož nelze přesně stanovit, o kolik desetiletí se jedná. Snad pouze spojení *globální hráči* může vzbudit u adresáta nějakou konkrétní, resp. přibližnou představu, avšak opět je důležité mít mimojazykové zkušenosti a znalosti.

Uvolní se radní, nebo Kraus? Jan Kraus chce zůstat se svým pořadem v České televizi, i když radní obviňuje z cenzury. (27. 10. 2009)

V dané zprávě se nachází aluze na známý pořad Jana Krause „Uvolněte se, prosím“ – *uvolní se radní, nebo Kraus*. Tento odkaz může sloužit konkretizaci textu, avšak je nutné znát mimojazykové souvislosti a záleží také na příjemcově osobní zkušenosti. Tato aluze může napomoci přiblížení zprávy, zejména erudovanému příjemci. V ostatních případech

způsobí problémy s porozuměním. Dále je vyjádřeno Krausovo stanovisko, přání či rozhodnutí pomocí modálního slovesa – *chce zůstat*.

„Chceme umřít, dokud je čas. Vždy říkali, že chtějí dobrou, pozitivní smrt. A svůj život si užívali,“ řekla serveru BBC Chrissy, dcera Milnerových. O tom, že se její rodiče chtějí zabít, věděla a rozhodnutí schvalovala. Nevěděla jen, kdy přesně k tomu dojde. V Británii totiž platí zákaz eutanazie, stejně jako ve většině zemí Evropy. S výjimkou Nizozemska, Belgie, Lucemburska a Švýcarska. Je to právě Švýcarsko – země, kam jezdí Britové pro smrt. Myšlenky na smrt mají lidé na ostrovech častěji než jinde. Svědčí o tom i skutečnost, že patří k jedné z nejpočetnějších skupin klientů švýcarské kontroverzní kliniky Dignitas. (5. 11. 2009)

K autentičnosti zprávy přispívá uvedení konkrétního jména mluvčího, které se podílí na věrohodnosti informací a konkretizaci textu – *Chrissy, dcera Milnerových*. Dále zde najdeme perifráze – *eutanázie = dobrá, pozitivní smrt; Švýcarsko = země, kam jezdí Britové pro smrt*; které rovněž slouží k přiblížení sdělení příjemci. Pro jejich porozumění je však nutný jazykový kontext. *Chceme umřít* – modální sloveso přispívá k upřesnění, protože vyjadřuje rozhodnutí starého manželského páru.

Zplynoval patnáct vagonů nevinných obětí. Jeho jedinou prací bylo totiž vodit ženy, muže a děti do sprch. ... Od té doby na ni Rudie myslí vždycky, když zapíná plynový hořák, vždycky, když si pouští sprchu. (11. 2. 2009)

Pro porozumění následující zprávy je nezbytný jazykový i mimojazykový kontext, respektive znalosti adresáta. Pojem *zplynoval* se řadí ke slovům hovorově-expressivním, u příjemce může vyvolat vágní pocity. Proto zde důležitou úlohu hraje jazykový kontext, který dané slovo blíže objasňuje pomocí následujících frází – *vodit ženy, muže a děti do sprch; když zapíná plynový hořák; když si pouští sprchu*. V tomto ohledu je zapotřebí znát mimojazykový kontext, zejména mít historické znalosti. K upřesnění zprávy přispívá i uvedený počet obětí vyjádřený pomocí dané jednotky – *patnáct vagonů*.

Největší loď světa brzy vypluje. Oasis of the Seas představuje luxusní město na vlnách. Na tuhle největší výletní loď světa by se vešli všichni obyvatelé Lysé nad Labem nebo třeba Dobříše. Oasis of the Seas, která nyní kotví v Port Everglades na Floridě, pojme celkem 8520

lidí. Až 1. prosince vypluje na první oficiální cestu, do pohybu se vydá 225 tisíc tun těžký kolos o velikosti pěti Titaniků. (25. 10. 2009)

Na konkretizaci představy se podílí řada přirovnání a číselných údajů: *Oasis of the Seas – luxusní město na vlnách; největší výletní loď světa; všichni obyvatelé Lysé nad Labem nebo třeba Dobříše; celkem 8520 lidí; 225 tisíc tun těžký kolos; velikosti pěti Titaniků.* Důležitý je rovněž mimojazykový kontext napomáhající dokreslit představu, zejména v případech zmínky o Titaniku (historické souvislosti).

Nejsme kapři, vyndejme si háčky z huby. Knížecí TOP 09 na to churchillovské krev, pot a slzy vsadila. Našla díru na trhu. Má být totiž jiná, originální! Všechny strany dávají, ona bude brát. To je její marketingový, snad i programový tah. Topíci chtějí snižovat i deficit rozpočtu o procento ročně. ... strany jsou chytrí rybáři, a ti téměř každého z nás už ulovili jako kapra na státní háček s návnadou; háček v podobě stavebního spoření, hypotéky. (11. 2. 2009)

V následující zprávě najdeme jednak pro příjemce neprůhledné informace, jednak informace přispívající ke konkretizaci sdělení. Z vágních spojení jmenujme *knížecí TOP 09; churchillovské krev, pot a slzy; topíci. Knížecí TOP 09 –* potřeba zapojit mimojazykové vědomosti, pokud není vysvětleno kontextem, *Top 09* je politická strana, *knížecí* odkazuje na konkrétního člena strany TOP 09 Karla Schwarzenberga; dále *topíci* – hovorové označení pro TOP 09, upřesněno jazykovým kontextem; *churchillovské krev, pot a slzy* – jedná se o neprůhlednou frázi pro nezasvěceného čtenáře, k porozumění musíme využít zejména mimojazykový kontext, resp. historické okolnosti a souvislosti. Naopak z prostředků přispívajících k upřesnění textu lze uvést použitá přirovnání – *chytrí rybáři; jako kapra na háček s návnadou; háček v podobě stavebního spoření, hypotéky.*

Když se podívám na naši politickou elitu, tak si ihned vzpomenu na návštěvu nejmenované zoo. Všichni politici se dělí do čtyř skupin. První skupina, ta nejpočetnější, si odpočívá, jako by se snažili usnout, ale většinou se jim to nedaří. Avšak výjimky se najdou a usnou. Jako bych viděl ospalé medvědy. Druhá skupina je o něco aktivnější. Znuděné obličejí a na nich brýle téměř na špičce nosu. Mžourají do monitoru, pomalu klikají myší, jako by přesouvali karty ve hře Solitaire či Srdce. Jako opice, která právě dostala notebook a zjišťuje, co k čemu je. Třetí skupina je rozhodně nejdrzejší. Předchozí dvě aspoň nerušily ostatní, ale této je

*jedno, o čem se hovoří. Nejenže nedává pozor, ale ruší ostatní a hovoří si s kamarády - politiky třetí skupiny. **Jako malá štěňátka ...** Do čtvrté skupiny patří ti, které zajímá daná problematika a nejsou jen do počtu. Toto je bohužel nejméně početná skupina a jako jedinou bych ji nepřirazoval ke zvířatům. Nechal bych je jako **návštěvníky zoo**. Ale všichni politici jsou svým způsobem **lstivé lišky**. Mají vysoký plat, občas si odhlasují jeho zvýšení, dávají si velké bonusy, které nezdaňují, mají veřejnou dopravu zadarmo a při volbách naslibují i nemožné, jenom aby byli znovu zvoleni. (13. 10. 2009)*

V této zprávě je využito k přiblížení představy naší politické elity rozmanitých přirovnání. Politici jsou srovnáváni se zvířaty se zvířaty a politická scéna představuje zoo plnou těchto zvířat: *zoo – politické elita; politici – ospalí medvědi, opice, malá štěňátka; lstivé lišky; návštěvníci zoo*. Vedle přirovnání je zde vylíčena i atmosféra a popsána řada detailů, které umožňují danou vizi konkretizovat. Jako příklad uveďme *odpočívá si; znuděné obličej a na nich brýle téměř na špičce nosu; mžourají do monitoru; klikají myši; nedává pozor; ruší ostatní; hovoří si s kamarády atd.*

***Ministr školství Josef Dobeš (VV)** na včerejšek sice narychlo svolal tiskovou konferenci, ale hned v jejím úvodu skoro na jedno nadechnutí vysvětlil, že pokud jde o zadání ústních maturit z češtiny, nevadí to, protože jde jen o podklady pro školy, nikoli o skutečné zadání. ... **Půjdu do toho hlava nehlava**. Už na začátku jsem řekl premiérovi, že nebudu jen sedět na ministerstvu školství, ale že jsem připraven **jít do věcí hlava nehlava**. ... Ono hlava nehlava však nemusí znamenat jen odvahu, ale třeba také to, co Dobešovi vyčítají kritici – vystřelování nápadů bez promyšlení či probrání s těmi, kterých se to týká. (12. 2. 2010)*

Tato zpráva uvádí konkrétní informace z hlediska jmen funkcí či politické příslušnosti – *ministr školství Josef Dobeš (VV)*. Jako neprůhledný termín se jeví *jít do věcí hlava nehlava*. Jedná se o hovorový frazeologismus, který je blíže specifikován jazykovým kontextem. Adresátovi je sděleno, co si pod pojmem *jít hlava nehlava* konkrétně představit, tj. odvahu a nápady.

***Detektivové z Útvaru odhalování organizovaného zločinu** zatkli **trojici mužů**, která si vydělávala **kopírováním cizích platebních karet**. Způsobili škodu za **miliony korun**. Už jsou ve vazbě. Gang používal takzvaný **skimmer**, který se namontuje na bankomat a dokáže zkopírovat platební karty těch, kteří ho použijí. Detektivové začali padělatele sledovat v*

prosinci, kdy se skimmery objevily na bankomatech několika různých českých bank.
(22. 3. 2009)

Tady se vedle sebe nacházejí fakta konkrétní (*detektivové z Útvaru odhalování organizovaného zločinu; trojice mužů*) a vágní, nejednoznačné (*miliony korun; kopírování platebních karet; skimmer*). Spojení *kopírovat platební karty a skimmer* jsou objasněny jazykovým kontextem, kdy je příjemci vysvětleno, jakým způsobem dané kopírování probíhalo.

Dohoda je na spadnutí. Ministr už s doktory ladí jenom platy. Další termín, kdy by mohla být uzavřena dohoda mezi ministerstvem a lékařskými odborníky, je středa. Zbývá jim už jen jedna maličkost – dohodnout se na platech. Po týdnech vzájemných útoků téměř zavládl klid a mír. Celá řada bodů, které se dříve z obou stran nabízely a žádaly, byla víceméně odsouhlasena. (12. 2. 2011)

K přiblížení obsahu zprávy slouží jednak metafory (*ladí platy; zavládl klid a mír*), jednak frazeologické spojení (*dohoda je na spadnutí*). Tyto prostředky dokreslují danou atmosféru. Z méně průhledných informací lze uvést *po týdnech; celá řada bodů*. Tato spojení nejsou blíže určeny jazykovým kontextem, snad jen z mimojazykového kontextu může příjemce odvodit obsah těchto frází (na základě předchozích a aktuálních okolností a souvislostí). Z dalších prostředků uvedme spojení s modálním slovesem v podmiňovacím způsobu, které vyjadřuje jistou možnost a dokresluje danou situaci – *mohla by být uzavřena*.

Statečný železničář pan Daniel Petr zachránil desítky životů. Ministr vnitra ho označil za statečného člověka a za jeho odpor ke korupci mu moc rád poděkoval. Ministr vnitra odměnil statečného železničáře policejní plakétou, diplomem a třemi knížkami, které mu osobně vrtulníkem doručil do Krnova. Mnohem více si však váží solidarity, která se projevila v řadách jeho spolupracovníků a ze strany OSŽ. Už teď ho kolegové považují za Mirka Dušína. (21. 10. 2010)

Desítky životů – neprůhledná informace, neudává přesný, ale jen přibližný počet. Zatímco přirovnání jako *statečný člověk (železničář); Mirek Dušín* dokreslují a přibližují představu, avšak u jména *Mirek Dušín* je nutné znát mimojazykový kontext, o koho se vlastně jedná, jaké má (měl) charakterové vlastnosti.

Děti jako housky na krámě ... inzeráty, v nichž děti nabízí na internetu potenciálním zájemcům jako housky na krámě, nebo jako opuštěné psy v pořadu Chcete mě ...
(12. 12. 2010)

Přirovnání *jako housky na krámě; jako opuštěné psy v pořadu Chcete mě* konkretizují dané sdělení. Snad jen odkaz na pořad „Chcete mě?“ potřebuje mimojazykovou znalost, zde se uplatňuje individuální zkušenost a vědomost příjemce.

Kolik vítězů bude mít válka v bílém? ... Jim je to každopádně jedno. Nechtějí otročit za směšné peníze a těžko se jim lze divit. (12. 2. 2011)

Metafora *válka v bílém* se jeví být neprůhlednou informací, která vyžaduje kontext jazykový, popř. i mimojazykový. Tato metafora souvisela s krizí ve zdravotnictví. Její užití samo o sobě dnes působí vágně a je zapotřebí ji objasnit v daném textu, popř. erudovaný čtenář zapojí mimojazykové znalosti a souvislosti. Zpráva je dále ozvláštněna hovorově – expresivními prostředky – *otročit za směšné peníze*, které dokreslují a vystihují vzniklou situaci (atmosféru).

4.2.1. Shrnutí – Mladá fronta Dnes

Stejně jako televize Nova a Česká televize, tak i deník Mladá fronta Dnes používá rozmanitých jazykových prostředků za účelem text ozvláštnit, přiblížit ho čtenáři a podpořit jeho obrazotvornost, avšak nevhodné užití těchto prostředků může způsobit nepochopení textu na straně adresáta, protože se k němu dostávají vágní, neprůhledné informace. Deník Mladá fronta Dnes předává adresátovi na jedné straně konkrétní údaje v podobě jmen, funkcí, politické příslušnosti, dále k přiblížení představy využívá přesná čísla, rozmanitá přirovnání, v neposlední řadě také prostředky parentetické (popř. modální), které dávají danému sdělení jistou dávku autentičnosti. Na straně druhé se zde setkáme i s prostředky, které zapříčiňují neprůhlednost informací, např. neurčitá označení, některé metafory. Je třeba ale také zvážit, do jaké míry se u vágnosti, resp. odstraňování vágnosti uplatňuje zapojení kontextu jazykového, popř. mimojazykového.

Závěr

Dnešní zpravodajství se snaží adresáta zaujmout, text ozvláštnit a zanechat v příjemci určitý dojem. Pomocí zde zmíněných prostředků lze fakta adresátovi přiblížit nebo při nevhodném užití znejasnit. Skutečnost, kterou popisují, někdy dramatizují nebo naopak zlehčují, což může příjemce zmást a ovlivnit porozumění textu.

Ačkoli se dnes do popředí stále více dostává potřeba odlišovat zpravodajství od publicistiky, tak na základě zkoumaných příkladů bych poukázala na snahu zpravodajství nejen informace sdělovat, ale vyjádřit i určitý vztah ke sdělované skutečnosti, nějaký postoj. Zprávy vznikají pod tlakem prostředí, času, osob, vznikají na základě styku s reálnými osobnostmi v reálných situacích. Je na ně kladen požadavek informovat co nejpřesněji, předat co nejvíce informací, pokud možno co nejpůsobivějším způsobem s ohledem na adresáta. Z tohoto důvodu se ve zpravodajství volí rozmanité jazykové prostředky, na některé z nich jsem ve své práci upozornila.

Užití těchto prostředků může vyvolat dvě různorodé tendence, kterými jsou konkretizace a vágnost. Oba pojmy se však nevyklučují. Tyto pojmy autor volí za účelem přiblížení textu adresátovi, popř. chce text ozvláštnit. Někdy dobrý záměr se může změnit v pravý opak. Je-li v textu třeba metafora či obrazné pojmenování, sdělení se může stát jednoznačným a konkrétním, na straně druhé musí mít adresát povědomí o primárním významu tohoto spojení. Často totiž vedle sebe existují významy konkrétní a abstraktní, primární či sekundární. Proto je nezbytný kontext, ať už jazykový nebo mimojazykový, na základě kterého dochází ke konkretizaci, v krajních případech se může prohloubit nejasnost, neporozumění.

Rozdíl mezi Novou a Českou televizí při prezentování téže zprávy spočívá ve způsobu předložení zprávy adresátovi. Nova předkládá adresátovi častěji fakta přinášející informace o časové a místní lokalizaci, popř. jiná číselná vyjádření (počty). Naopak Česká televize soustředí svou pozornost na vykreslení atmosféry a popsání rozmanitých detailů, které příjemci přibližují danou skutečnost. Pro obě televize, taktéž deník Mladá fronta Dnes, je typický výskyt neprůhledných frází, avšak ve většině případů jsou tyto vágní obraty blíže specifikovány jazykovým kontextem, v některých případech se uplatňuje i kontext mimojazykový. Rovněž příjemce (čtenář) zastává důležitou úlohu v rámci porozumění

zprávě, protože média všeobecně předpokládají, že adresát má kulturní rozhled a zná historické souvislosti.

Ve své diplomové práci jsem tedy zaměřila svou pozornost na dva stěžejní pojmy, kterými jsou konkrétnost a vágnost, a vybrané jazykové prostředky, které přispívají ke konkretizování, popř. znesnadňují porozumění textu. Pojmy jako konkrétnost a vágnost se těžko definují a nelze je přesně vymezit a specifikovat. Tyto základní tendence se vyskytují téměř ve všech zpravodajských textech, my si je však neuvědomujeme. Na rozdílly můžeme narazit, porovnáme-li jednu zprávu ale prezentovanou dvěma, popř. třemi médii. V mém případě se jednalo o kontrast několika zpráv mezi Novou a Českou televizí.

Nedá se říci, že některé prostředky slouží jen konkretizaci a jiné zase zapřičiňují jen vágnost, neporozumění. Pokud ve zprávě nejsou uvedena konkrétní jména, data, čísla, rozměry, počty atd., nikdy nemůže být informace stoprocentně přesná, konkrétní. Důležitou roli sehrávají i individuální znalosti, zkušenosti a přístup adresáta ke sdělovaným obsahům. Ve skutečnosti si ani neuvědomujeme, jak málo konkrétní jsou pro nás informace přinášené médii.

Anotace diplomové práce

Příjmení a jméno: Bc. Jana Petrusková

Katedra: bohemistiky FF UP Olomouc

Název práce:

Konkrétnost vs. vágnost ve zpravodajství s přihlédnutím k vybraným jazykovým jevům

Vedoucí práce: PhDr. Soňa Schneiderová, PhD.

Počet znaků: 131 338

Počet stran: 65

Počet titulů použité literatury: 44

Klíčová slova: Konkrétnost, vágnost, informační kvalita ve zpravodajství

Jazykové aktualizace (automatizace), obrazná pojmenování, metafora

Prostředky frazeologické a kolokvialní

Prostředky modální, parentetické

Resumé

Ve své diplomové práci jsem se věnovala otázce konkrétnosti a vágnosti ve zpravodajství. Soustředila jsem se zejména na zpravodajství televize Nova a České televize. Rovněž jsem čerpala z denního tisku – Mladé fronty Dnes. Cílem mé práce bylo vysledovat informační kvalitu zpráv, nakolik média předkládají informace konkrétní či vágní, případně v čem se odlišují.

V jednotlivých zprávách jsem vyhledávala prostředky, které přispívají na jedné straně ke konkretizaci, na druhé straně ty, které znesnadňují porozumění textu.

V jazykových prostředcích televize Nova, České televize i deníku Mladá fronta Dnes lze najít jisté rozdíly, v zásadě se však od sebe výrazně neliší. Dané prostředky slouží k upřesnění informací, ale při jejich nevhodném a bezúčelném užití mohou vyvolat u adresáta (čtenáře) pochybnosti, nejasnosti.

Abstract

My thesis is dealing with the concreteness and vagueness (uncertainty) in the news. I used the news from the televisions Nova and Česká televize, and also from the daily newspaper Mladá fronta Dnes. The aim of my thesis was to find out the information quality of the news with regard to the selected phenomena and if the news give us the concrete or vague information. I tried to find the devices that help to make the news concrete, on the other hand these that complicate the understanding of the text. The linguistic means of televisions Nova and Česká televize, and also the daily newspaper Mladá fronta Dnes can be found as different, but in principle not significantly different from each other. These devices help to specify the information, but when they are used in wrong way, they can influence the recipient's understanding of the text and can evoke the uncertainty, vagueness.

Seznam použité literatury:

Abdallaová, N. – Harper, P. – Sinclair, J.: Anglicko – český výkladový slovník. Praha 1999.

Analýza objektivit a jejího porušování. [cit. 11. 3. 2011].

<<http://www.artforum.sk/userdata/catalog/previews/93210.pdf>>.

Bartošek, J.: Jazyková kultura mluveného zpravodajství. In: Spisovná čeština a jazyková kultura. Praha: FF UK 1993, s. 166 – 171.

Bartošek, J.: Žurnalistika a publicistika. In: Spisovná čeština a jazyková kultura. Praha: FF UK 1993, s. 48 – 49.

Bečka, J. V.: Jazyk a styl novin. Praha: Novinář 1973.

Bečka, J. V.: Metafora ve větě. Naše řeč 54, 1971, s. 1 – 14.

Bečka, J. V.: Sloh žurnalistiky. Praha: Novinář 1986.

Bečka, J. V.: Úvod do české stylistiky. Praha 1948.

Bělohradský, V.: Metafory a politika. [cit. 11. 3. 2011].

<dec59.ruk.cuni.cz/~certik/texty/belohrad.htm>.

Čechová, M.: Dynamika frazeologie. Naše řeč 69, 1986, s. 176 – 186.

Čechová, M.: Kulturní frazeologie v současné komunikaci. Naše řeč 76, 1993, s. 103 – 109.

Čechová, M. – Chloupek, J. – Krčmová, M. – Minářová, E.: Současná česká stylistika. Praha: ISV 2003.

Červená, V. (et al.): Slovník spisovné češtiny. Praha: Academia 1978.

Čmejrková, S.: Čeština, jak ji znáte i neznáte. Praha: Academia 1996.

Čmejrková, S. – Hofmannová, J.: Jazyk, média, politika. Praha: Academia 2003.

Daneš, Fr.: Kultura mluvených projevů. Naše řeč 52, 1969, s. 95 – 111.

Daneš, Fr. (et al.): Mluvnice češtiny III. Skladba. Praha: Academia 1987.

Haasová, L.: Metafory ve vyjadřování z několika pohledů. [cit. 11. 3. 2011].

<<http://www2.fhv.umb.sk/Publikacie/2004/Contemporary.../123-128%20haasova.pdf>>.

- Havránek, B.: Studie o spisovném jazyce. Praha: ČSAV 1963, s. 41 – 50.
- Hirschová, M.: Pragmatika v češtině. Olomouc 2006.
- Hlavsa, Zd.: K jazykovědné analýze komunikace v hromadných sdělovacích prostředcích. Slovo a slovesnost 51, 1990, s. 124 – 130.
- Hlavsa, Zd.: K persvazivním prostředkům české publicistiky. In: Spisovná čeština a jazyková kultura. Praha: FF UK 1993, s. 149 – 154.
- Holub, Zb: Homonymie, polysémie ... a co s nimi? [cit. 11. 3. 2011].
<<http://www.rozhlas.cz/plzen/jazykovykoutek/zprava/homonymie-polysemie-a-co-s-nimi--418867>>.
- Jelínek, M.: Lexikologická a stylistická studie o expresivitě slova. NŘ 46, 1963, s. 86 – 91.
- Jílek, V.: Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů. Olomouc: UP 2009.
- Jirák, J.: Diskuse o užívání spisovné češtiny z hlediska medializace veřejné a soukromé komunikace. Naše řeč 89, 2006, s. 15 – 21.
- Junková, B.: Jazykové aktualizace a automatizace v současné publicistice. In: Spisovná čeština a jazyková kultura. Praha: FF UK 1993, s. 226 – 229.
- Junková, B.: Persvazivní funkce v současné psané publicistice. In: Regulacyjna funkcja tekstów, K. Michalewski (ed.). Łódź: WUZ 2000, s. 159 – 165.
- Karlík, P. – Nekula, M. – Pleskalová, J. (ed.): Encyklopedický slovník češtiny. Praha 2002.
- McQuail, D.: Úvod do teorie masové komunikace. Praha: Portál 1999.
- Minářová, E.: Obrazná vyjádření ve stylu publicistickém. In: Spisovná čeština a jazyková kultura. Praha: FF UK 1993, s. 181 – 184.
- Osvaldová, B.: Zpravodajství v médiích. Praha: Karolinum 2005.
- Petr, J. (et al.): Mluvnice češtiny II. Tvarosloví. Praha: Academia 1986.
- Porák, J.: O neurčitém významu u číslovek určitých. Naše řeč 41, 1958, s. 241 – 251.

Schneiderová, S.: Informace – text – kontext. Nad současnou situací médií. Olomouc: UP 2008.

Schneiderová, S.: Kolokviálnost v současných médiích. In: Hovorená podoba v médiách, Ľubomír Kralčák (ed.). Nitra 2008, s. 140 – 144. [cit. 11. 3. 2011].

<<http://www.ksj.ff.ukf.sk/files/zbornikhovorenapodoba.pdf>>.

Slouková, D.: Sešity k dějinám filozofie XII / 2. Praha 2000.

Slouková, D.: Vágně o vágní vágnosti. In: Vágnost, věda a filozofie. Praha: Filozofia 2001.

Štícha, Fr.: K užívání a významu dvojí formy trpného rodu v současné spisovné češtině. Naše řeč 62, 1979, s. 57 – 72.

Štícha, Fr.: Vágnost jazyka. Naše řeč 90, 2007, s. 99 – 101.

Tuchman, G.: The Rhetoric of Objectivity and Bias: A Comparison of Mainstream, Religious, and Political Opinions Presses. [cit. 11. 3. 2011].

<http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/1/9/0/2/5/pages190259/p190259-1-37.php>.

Valenta, P.: Problém s objektivitou. [cit. 11. 3. 2011]. <blisty.cz/art/53199.html>.

Vaňko, J. – Král, Á. – Kralčák, Ľ: Modálnosť publicistických textov. In: Jazyk a štýl súčasnej slovenskej publicistiky. Nitra 2006, s. 13 – 33.

Zima, J.: Expresivita slova v současné češtině. Praha: ČSAV 1961.